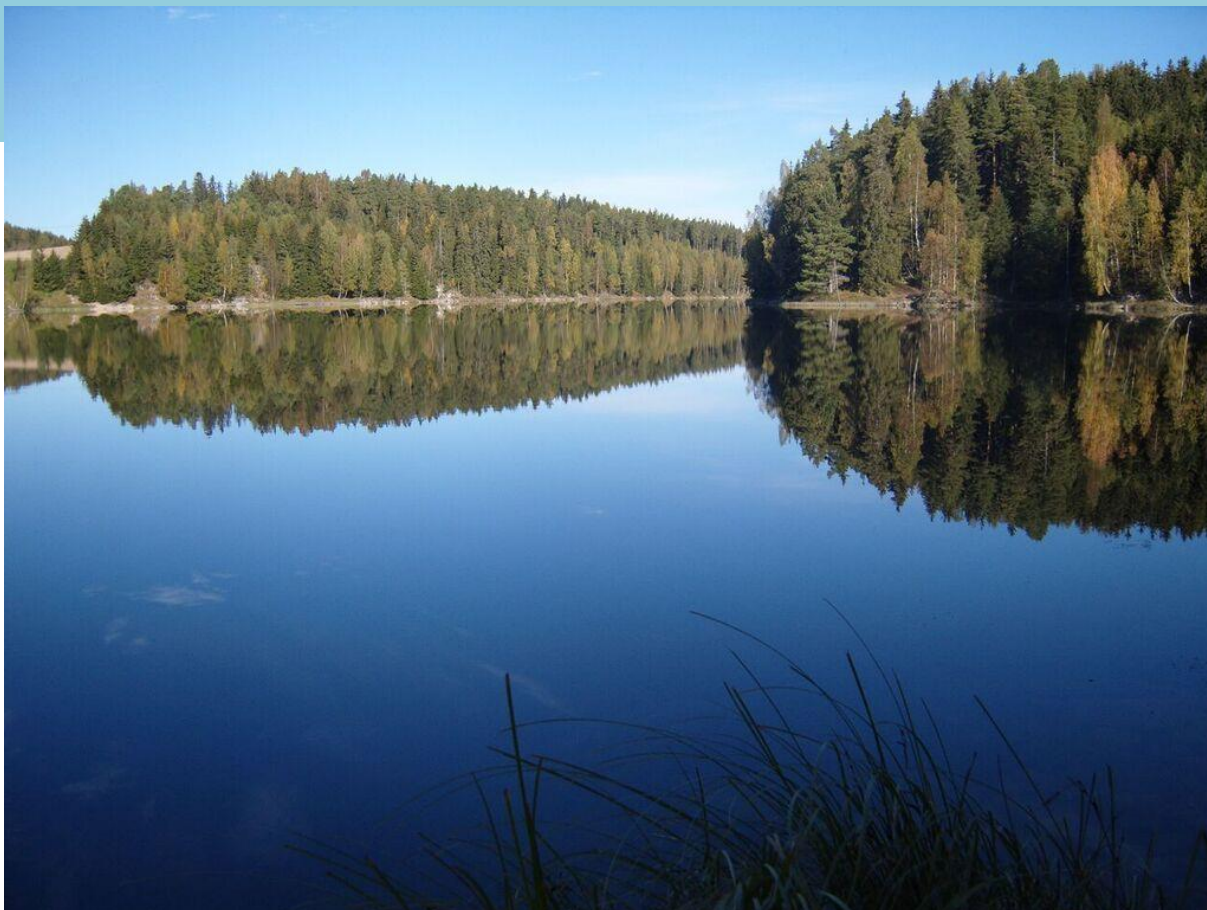

LANGTIDSPLAN 2016- 2021

Ved Askim vannverk. Foto: Ole Håkon Heier

Vedtatt 1.3.2016

FORORD

Planperioden 2016-2021 for vannforskriftarbeidet i Vannområde Glomma sør skal preges av tiltaksgjennomføring med hensikt å bedre den økologiske tilstanden i vannforekomstene. Langtidsplanen skal være et førende dokument for tiltaksarbeidet i vannområdet, og peker på de viktigste utfordringene å ta tak i. Lokale innspill og prioriteringer er vektlagt. Videre er det viktig at planen åpner for nytenking og andre arbeidsområder i tillegg til det som vektlegges mest i dag, alt med tanke på bidrag til å bedre vannforekomstenes tilstand.

Takk til kommunene, øvrige sektormyndigheter og samtlige deltakere i faggruppene og for bidrag underveis.

Rakkestad, 1.3.2016

Ellen Solbrække

Leder, vannområdeutvalget Glomma sør

Maria Ystrøm Bislingen

Daglig leder, Vannområde Glomma sør

INNHold

FORORD.....	2
INNHold.....	3
1. SAMMENDRAG	5
2. INNLEDNING.....	6
3. VANNREGION GLOMMA – FORVALTNINGSPLAN FOR PERIODEN 2016- 2021.....	6
4. AKTIVITETER I FORBINDELSE MED PLANPERIODE 2016-2021	7
5. KUNNSKAPSGRUNNLAG OG STATUS VED UTGANGEN AV PERIODEN 2010-2015	9
6. OVERVÅKNING.....	11
7. TILTAKSGJENNOMFØRING	12
7.1. Avløp	13
7.1.1. Spredt avløp	13
7.1.2. Offentlig avløp.....	14
7.2. Landbruk.....	14
7.3. Industrien.....	18
7.4. Energisektoren/ regulantene.....	19
7.5. Annet arbeid og tiltak som kan vurderes i perioden.....	19
7.6. Hvordan nå målene?.....	19
8. KOMMUNALE TILTAKSPLANER.....	21
8.1. Askim	22
8.1.1. Målsetning.....	23
8.2. Eidsberg.....	23
8.2.1. Målsetning.....	26
8.3. Fredrikstad	26
8.3.1. Målsetning.....	28
8.4. Halden.....	29
8.4.1. Målsetning.....	30
8.5. Hvaler.....	30
8.5.1. Målsetning.....	31
8.6. Rakkestad.....	31
8.6.1. Målsetning.....	33

8.7. Råde.....	33
8.7.1. Målsetning.....	34
8.8. Sarpsborg.....	34
8.8.1. Målsetning.....	36
8.9. Skiptvet.....	37
8.9.1. Målsetning.....	37
8.10. Spydeberg.....	38
8.10.1. Målsetning.....	39
8.11. Trøgstad.....	39
8.11.1. Målsetning.....	39
9. Felles vannforekomster	40
10. Pilotprosjekt	40
11. ØKONOMISKE FORHOLD OG FINANSIERING.....	42
12. KOMMUNIKASJON OG INFORMASJON.....	43
12.1. Organisering og arbeidsform.....	43
12.2. Ekstern informasjonsvirksomhet.....	45
13. OPPSUMMERING	45

1. SAMMENDRAG

Forvaltningsplan for Vannregion Glomma 2016-2021 fastsetter rammer for vannforskriftarbeidet i vannområdene og skal sikre en helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannressursene. Miljømålene legges til grunn i sektormyndighetenes planlegging og virksomhet. Vannområdet koordinerer vannforskriftarbeidet og leveranser inn mot Vannregionmyndigheten og er et bindeledd og pådriver for arbeidet.

Kunnskapsgrunnlaget innhentet i forrige planperiode legges til grunn for tiltaksgjennomføring i inneværende periode. Oversikten viser at det er mange vannforekomster som trenger tiltak for å kunne levere gode tjenester til brukerne i fremtiden- f.eks drikkevann, rekreasjon, fiske og økosystemtjenester. De viktigste tiltakene ligger på avløps- og landbrukssektoren, men det er også en rekke andre tiltak som trengs for å kunne bedre tilstanden i mange av vannforekomstene.

Overvåkning er en viktig bit av arbeidet, for å kunne dokumentere effekten av tiltakene, eller dokumentere hvorfor det trengs å sette inn ytterligere tiltak. Overvåkning er kostbart, og det blir viktig å komme frem til en solid overvåkningsmodell og finansieringen av denne i vannområdet i løpet av kort tid.

Kommunene har bidratt med lokale innspill til tiltak og prioriteringer på bakgrunn av kunnskapsinnhenting. Alle kommunene har plan på opprydning i spredt avløp og vil være ferdig med dette senest i 2025. Sanering av offentlig avløp er også under planlegging men det trengs trykk i årlige budsjettplaner for å sikre midler til prosjekter slik at de kan bygges ut i den takten planene fastsetter. Landbrukstiltak er for en stor del basert på frivillighet, og det er vanskelig å komme frem til konkrete målsetninger når det ikke er hjemmel for å pålegge spesielle tiltak ut over det som er hjemlet i forskrifter. Vannområdet vil bidra med innspill til rullering av tiltaksprogram, og samtidig motivere lokalt til utnyttelse av eksisterende støtteordninger gjennom rådgivning og informasjon. Forsuringsproblematikk og fiskeinteresser er også sentrale tiltaksområder. Brukerinteresser og allmennheten er også viktig å inkludere i en helhetlig vannforvaltning, da økt oppmerksomhet bidrar til økt fokus på å bevare vannressursene. Sist men ikke minst vil klimaendringene bidra til å forverre tilstanden lokalt i perioder, noe som gjør behovene for tiltak enda større.

Det følger ikke penger med til tiltaksgjennomføring gjennom vannforskriftarbeidet. Tiltak skal gjennomføres og bekostes hos den ansvarlige sektor. Finansiering kan dermed bli en flaskehals i tiltaksarbeidet, særlig i kommunal sektor der det ofte er hard prioritering mellom ressursene.

Vannområdet er organisert med en politisk styringsgruppe og faggrupper med sine egne mandater og oppdrag. Daglig leder er et bindeledd mellom disse og skal sikre fremdrift og informasjonsflyt om vannforskriftarbeidet innad i vannområdet. Det gjøres ingen endringer i organisering i inngangen til tiltaksperioden, men åpnes for nye konstellasjoner eller organisering dersom det eventuelt dukker opp behov. Det skal også fokuseres på ekstern informasjon og profilering av vannområdet utad, gjennom hjemmesider, informasjonskampanjer og gjennom mediekontakt når det er naturlig.

2. INNLEDNING

Ideen om en langtidsplan kom i forbindelse med overgang til ny planperiode. Det var tidligere jobbet med en lokal tiltaksanalyse, som på mange måter var ufullstendig. Tiltaksanalysen inneholdt også mye analyseresultater og materiale som kunne være noe tungt å omsette i praksis.

Det var behov for å lage et dokument som var mer brukervennlig og praktisk i det en skulle inn i en gjennomføringsperiode, og som i større grad var preget av innspill fra lokale myndigheter og andre som er ansvarlig for å gjennomføre tiltakene.

Formålet med langtidsplanen er å trekke opp hovedlinjene for arbeidet som skal gjøres i henhold til vannforskriften frem til 2021. Med kunnskapsgrunnlaget fra foregående planperiode i bunnen, samt kommunal status og kommunenes planer og prioriteringer for de neste årene, danner et bilde av hvor vi er på vei. Planen skal hjelpe til med å kunne måle underveis hvordan vi ligger an, og hvilke prosesser det er viktig å ha trykk på for å kunne oppnå de fastsatte målene.

Det er videre viktig å poengtere at planen ikke skal være til hinder for nye aktiviteter som oppstår underveis og som kan være med å bidra til å nå målene.

3. VANNREGION GLOMMA – FORVALTNINGSPLAN FOR PERIODEN 2016- 2021

I løpet av vinteren 2016 blir regional vannforvaltningsplan for Vannregion Glomma vedtatt i Klima- og Miljødepartementet. Den regionale vannforvaltningsplanen fastsetter miljømål for alt vann, både elver, innsjøer, kystvann og grunnvann.

Miljømålene er det viktigste i forvaltningsplanen, og skal sikre en helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannet. Planen viser hvordan miljøtilstanden er i dag, og hvilke tiltak som trengs for å forebygge, forbedre eller gjenopprette tilstanden der det er nødvendig. Forvaltningsplanen med tiltaksprogram skal gi sektorene det grunnlaget de trenger for å igangsette miljøforbedrende tiltak.

Miljømålene i forvaltningsplanen skal legges til grunn for kommunal, regional og statlig planlegging og virksomhet i vannregionen. Planen gir føringer til kommunene i vannregionen, og skal bidra til å samordne og styre arealbruken på tvers av kommune- og fylkesgrensene. Dersom miljømålene fravikes gir dette grunnlag for å fremme innsigelse etter plan- og bygningsloven. Godkjent regional forvaltningsplan vil inngå i grunnlaget for sektormyndighetenes saksbehandling. Vedtak om gjennomføring av tiltakene som inngår i tiltaksprogrammet treffes av ansvarlig sektormyndighet etter relevant lovgivning.

4. AKTIVITETER I FORBINDELSE MED PLANPERIODE 2016-2021

Følgende aktiviteter og tidsfrister er gjeldende i forbindelse med denne planfasen (med forbehold om endelig godkjenning).

Tidsfrist	Aktivitet	Kommentar
Høsten 2015	Vedtatt regional forvaltningsplan og tiltaksprogram sendes KLD for departemental godkjenning	
Mars 2016	Regional vannforvaltningsplan og tiltaksprogram har fått departemental godkjenning	
1.1.2016	Iverksettelse av regional forvaltningsplan og tiltaksprogram 2016-2021	Sektormyndigheter legger godkjente planer til grunn i sin planlegging og aktivitet, og følger opp med saksbehandling og evt vedtak om gjennomføring av enkeltvedtak
31.3.2016	Rapportering av godkjente vannforvaltningsplaner til ESA.	
1.7.2018	Rapportering fra alle myndigheter til VRM om forventet status for igangsetting av tiltak i tiltaksprogrammene ved utgangen av 2018	
1.10.2018	Rapportering fra VRM til Miljødirektoratet om forventet status for igangsetting av tiltak i tiltaksprogrammene ved utgangen av 2018	
31.12.2018	Nasjonal rapportering til ESA om status for igangsetting av tiltak i tiltaksprogrammene ved utgangen av 2018	
31.12.2021	Miljømål for planperioden skal være nådd (inkludert unntak). Status for måloppnåelse rapporteres til ESA sammen med forbedret og revidert forvaltningsplan for perioden 2022-2027.	

Fig. 1. Overordnede frister i planfasen 2016-2021.

Parallelt med gjennomføring av tiltak, overvåking og rapportering i denne planfasen, skal det forberedes for rullering av forvaltningsplan mot neste planperiode 2022-2027. Det vil da være behov for en rekke aktiviteter for å revidere planen frem

til neste planfase. Dette stiller krav til sektormyndighetene om å bidra med leveranser mot vannområdet innen fastsatte frister satt av vannregionmyndigheten. Figur 2 viser hovedaktiviteter med foreløpige tidsfrister, med forbehold om endringer.

Tidsfrist	Aktivitet	Kommentar
Umiddelbart	Forberede oppdatering av kunnskapsgrunnlag: <ul style="list-style-type: none"> • Karakterisering våren 2018 • Tiltaksforslag til tiltaksanalysene høsten 2018 	Gjennom overvåking/ FoU, for at sektormyndighetene kan bidra med innspill
2017	Oppstart høring av planprogram for revidert forvaltningsplan	
1.7.2018	Karakterisering må være oppdatert <ul style="list-style-type: none"> • Inndeling av vannforekomster • Påvirkninger og risiko 	Med bidrag fra sektormyndighetene; datasett og faglige vurderinger
1.1.2019	Oppstart høring av revidert «vesentlige vannforvaltningsspørsmål» i vannregionene	
1.1.2019	Frist for innspill fra alle myndigheter og interessenter til tiltaksanalyser i vannområdene	Alle sektormyndigheter skal ha bidratt innenfor sine ansvarsområder, med tilhørende kostnadsoverslag og rettslig grunnlag
1.7.2020	Oppstart høring av forbedret og revidert regional vannforvaltningsplan og tiltaksprogram i vannregionene	
1.7.2021	Vedtatt regional vannforvaltningsplan og tiltaksprogram sendes til KLD for departemental godkjenning	
1.1.2022	Iverksettelse av revidert regional vannforvaltningsplan og tiltaksprogram	

Fig. 2. Prosess rullering av regional vannforvaltningsplan frem til 2022.

For vannområdet sin del, betyr dette at det vil foregå to parallelle prosesser i denne planfasen. Det skal gjennomføres tiltak, overvåking og rapportering av vedtatte planer. Videre skal det forberedes for rullering av plan mot neste planperiode. Viktige punkter fra figur 2 vil være oppdatering av kunnskapsgrunnlaget (karakterisering og tiltaksforslag) som skal være på plass i hhv juli 2018 og januar 2019. Dette er et omfattende arbeid som må starte allerede nå, gjennom erfaringer med arbeidet så langt og de planer som nå settes i verk. Daglig leder skal sørge for å formidle frister og forventninger til faggruppene i god tid slik at prosessene kan gjennomføres i sektorene på en grundig og tilfredsstillende måte.

I forbindelse med oppstart av rullering av forvaltningsplan, er det naturlig at en også foretar en kartlegging av brukerinteresser. Kartleggingen bør gjøres omkring en vannforekomst eller en naturlig avgrensning av flere vannforekomster og bør nærmere defineres i samråd med kommunene og faggrupper.

5. KUNNSKAPSGRUNNLAG OG STATUS VED UTGANGEN AV PERIODEN 2010-2015

Kunnskapsgrunnlaget som ligger til grunn for nåværende karakterisering må sies å være godt. Karakterisering av vannforekomster er gjort på bakgrunn av overvåkingsresultater eller overførbare karakteristika der overvåking ikke har blitt utført.

Vannområde Glomma sør har 134 vannforekomster pr januar 2016. Av disse er 90 elver/bekker/bekkefelt, 18 innsjøer, 21 kystforekomster og 5 grunnvann. Økologisk tilstand er kartlagt for samtlige, og de har fått en klassifisering fra God til Svært dårlig, eller «antatt» en av disse, basert på manglende overvåkingsdata for en eller flere parametere. Figur 3 viser fordelingen i tilstandsklasser på vannforekomstene.

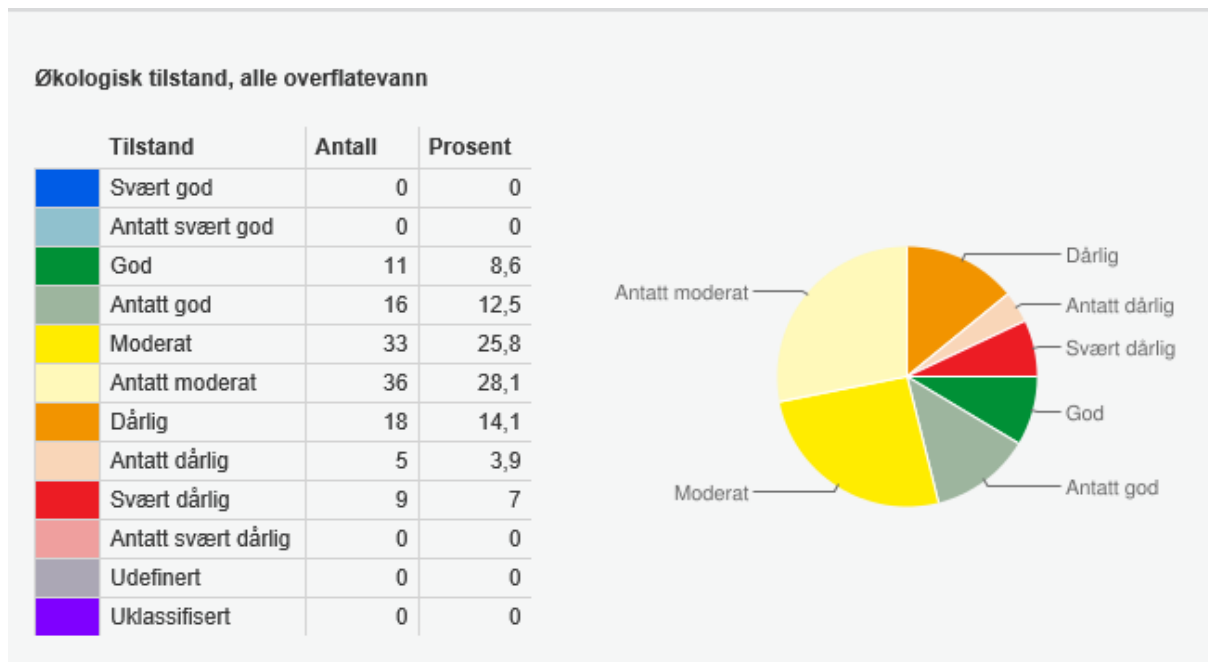

Fig. 3. Klassifisering av overflatevann i Glomma sør. Kilde: Vann-nett pr. 14.1.2016

Figuren viser at over $\frac{3}{4}$ av vannforekomstene er i moderat tilstand eller dårligere. Den henvises til Vann-nett for detaljer på kommunenivå, men hensikten er å vise at det er svært mange forekomster som trenger tiltak for å bedre den økologiske tilstanden. Som beskrevet i forvaltningsplanen, er tilstanden nært knyttet til verdien for brukerinteresser, som drikkevann, rekreasjon, næring og ikke minst levested for arter. Tilstanden indikerer at dersom ikke tiltak settes inn, vil vi kunne måtte oppleve dårligere kvalitet på de tjenestene som vannressursene tilbyr oss, eller vi vil måtte betale mye for å heve kvaliteten. Videre vil det gå ut over artene som er avhengige av vannkvaliteten for å leve.

For de ulike vannforekomstene er det foreslått en rekke tiltak. Tiltakene kan samles i hovedbolker ut fra tiltakstype. De største tiltaksgruppene for vannforekomstene er følgende:

- Landbrukstiltak
- Avløpstiltak
- Vannmiljørådgivning og miljøavtaler
- Kunnskapsinnhenting

Kunnskapsinnhenting er et tiltak som brukes der en ikke vet nok om effekten av et foreslått tiltak, og at man trenger mer informasjon for å ha tilstrekkelig grunnlag til å foreslå tiltaket.

Samtidig er det mange lokale tiltak som kan være viktige for enkeltvannforekomster, og det er viktig å ikke låse seg til bare de tradisjonelle tiltakstypene, men også se på andre tiltakstyper som kan ha en god effekt for miljøtilstanden lokalt. Siden dette er den første gjennomføringsperioden i Glomma sør, vil tiltakene omtales ganske generelt. Når man er i gang med årlig rapportering av tiltak, vil de aktuelle tiltakene for vannforekomstene komme frem bedre, og ved rullering av forvaltningsplanen og tiltaksprogram vil tiltaksforslagene justeres deretter.

Det er behov for utsatt frist for å oppnå miljømålet til 2027 for 34 vannforekomster: 27 elver, 6 innsjøer og 1 kystforekomst (fig. 4). Årsaken er hovedsakelig at selv om en setter inn tiltak, vil det ta tid før en ser resultater slik at en ikke vil nå fristen til 2021. Dette betyr ikke at man kan vente med å sette inn tiltak. Man skal gjennomføre tiltak på lik linje med de andre vannforekomstene, men det er en aksept for at det vil ta lenger tid før en ser resultater. Det har blitt en feil i listen, og det er Dugla/ Visterbekken- den har god tilstand og skal da tas ut av listen, slik at 33 gjenstår.

Vannforekomst ID	Vannforekomstnavn	Kommune
002-3313-R	Sidebekker til Hera nord for Ramstad	Trøgstad, Eidsberg
002-3336-R	Levernesbekken	Rakkestad
002-3340-R	Torpebekken	Fredrikstad
002-3359-R	Bekkefelt til Glomma oppstrøms Solbergfoss	Trøgstad, Spydeberg, Askim
002-3364-R	Fuskbekken/Moenbekken	Trøgstad, Eidsberg, Askim
002-3366-R	Engerbekken	Askim
002-3453-R	Dalselva	Trøgstad, Eidsberg
002-3461-R	Seutelva med bekkefelt	Fredrikstad, Råde
002-3466-R	Oldenborgbekken	Fredrikstad
002-3468-R	Kystbekker Onsøy	Fredrikstad
002-3484-R	Bergerbekken	Eidsberg
002-3485-R	Dugla/Visterbekken	Eidsberg
002-3495-R	Bekkefelt Nipa	Sarpsborg
002-3549-R	Glomma fra Sarpsfossen til samløp Visterflo ved Greåker	Sarpsborg, Fredrikstad
002-3550-R	Påvirkede småvassdrag til Singlefjorden	Halden, Sarpsborg, Fredrikstad
002-3551-R	Glomma fra Greåker til sjøen	Sarpsborg, Fredrikstad
002-3562-R	Småbekker til Glomma sør for Sarpsfoss	Sarpsborg, Fredrikstad
002-3563-R	Gretnesbekken og Moumbekken	Sarpsborg, Fredrikstad
002-613-R	Hæra nord for Ramstad	Trøgstad, Eidsberg
002-671-R	Løkkebekken	Råde
002-693-R	Engerbekken nedstrøms renseanlegget	Askim
002-710-R	Moenbekken	Eidsberg
002-739-R	Skjebergbekken	Sarpsborg
002-741-R	Guslundbekken	Sarpsborg
002-770-R	Bekkefelt Hunnebunn	Sarpsborg, Fredrikstad
002-779-R	Bekkefelt Skinnerflo	Sarpsborg, Fredrikstad, Råde
003-95-R	Kallerødbekken	Fredrikstad, Råde
002-133-L	Isesjøen	Sarpsborg
002-135-L	Skjeklesjøen	Rakkestad
002-3360-L	Lundebyvannet	Eidsberg
002-3451-L	Tunevatnet	Sarpsborg
002-3497-L	Tvetervatn	Sarpsborg
002-3523-L	Rokkevatnet	Halden
0101010405-C	Østerelva	Fredrikstad

Figur 4. Vannforekomster med utsatt frist til 2027 for miljømåloppnåelse. Dugla/ Visterbekken har god tilstand og skal tas ut av listen.

6. OVERVÅKNING

Overvåkning er en viktig del av arbeidet som gjøres i vannområdet. Overvåkingsresultatene er pekepinnen på hvordan utviklingen er i vannforekomstene, og om man kan se effekt av tiltakene som er satt inn. Det er Fylkesmannen som har det overordnede ansvaret for kunnskap om miljøtilstanden i Østfolds vannforekomster. Selve overvåkingen foregår i flere sektorer; Fylkesmannen overvåker noe i egen regi, Vannområdet overvåker, kommunene overvåker ifm utslippstillatelser eller på bakgrunn av brukerinteresser, og industri/bedrifter overvåker sine resipienter som vilkår i utslippstillatelser. I dette kapitlet vil det være overvåkingen utført av vannområdet som er beskrevet og lagt videre planer for.

Vannområdet vil sammen med Fylkesmannen holde oversikt over øvrig overvåkning og bruke relevante og tilgjengelige resultater til å supplere egen overvåkning. Det er viktig å se på muligheter for gevinst ved å samordne eller samarbeide om overvåkingen ved å få til spleiselag mellom flere påvirkere.

Overvåkning er ressurskrevende og det er ikke mulig å gjennomføre overvåkning i alle vannforekomster. Det må derfor gjøres en prioritering av hvilke vannforekomster som skal overvåkes og når.

Overvåkingsintervallene varierer etter hvilke påvirkninger vannforekomsten er utsatt for og hvilke kvalitetselementer som skal undersøkes. For de mest utsatte innsjøene og elvene er det behov for årlig overvåking.

For å vurdere påvirkningen fra avløp og landbruk i elver og bekker undersøkes forholdene for bunnlevende dyr og fastsittende alger. Dette er mer stabile økosystemer som ikke forandrer seg så raskt, så i disse er det tilstrekkelig å gjøre undersøkelser hvert 3. år.

I vannområdet legges det opp til overvåkning av mellom 50 og 60 bekker og 6-7 innsjøer. Noen av innsjøene overvåkes hvert år, bekkene og de øvrige innsjøene rulleres slik at man i løpet av en periode på tre år har vært gjennom alle. Noen år vil det også utføres overvåkning av kystvann. Følgende punkter legges til grunn for prioritering:

- Der det er lenge siden det har vært gjort undersøkelser
- De som kan representere flere vannforekomster (representativitet)
- De som mangler nyere overvåkingsdata
- Der det er gjort tiltak i nedbørsfeltet
- Der kommunene ønsker mer kunnskap for eksempel pga store brukerinteresser

I tillegg er det ønskelig å hensynta en noenlunde jevn fordeling mellom medlemskommunene. Ut fra de ovenfor nevnte prinsippene, vil vannområdet og Fylkesmannen hver høst lage en overvåkingsplan for det påfølgende året.

En overvåkingsrunde med 15-20 bekker og 7 innsjøer koster ca 600 000,- kr. Fylkesmannen bidrar med midler hvert år til overvåkingen. Resten tas fra vannrådets budsjett. Vannområdet har pr januar 2016 nok penger på fond (oppsparte midler) til å dekke overvåkingskostnader frem til 2018. Etter dette vil det være behov for å få tilført mer midler årlig til å kunne opprettholde ønsket mengde overvåking. Vi håper å ha på plass spleiselag mellom flere ulike aktører og påvirkere innen den tid.

Finansiering av overvåking må også diskuteres i politisk styringsgruppe i løpet av 2016, med et vedtak i 2017 på hvordan dette skal håndteres videre.

7. TILTAKSGJENNOMFØRING

Planperioden 2016-2021 skal preges av tiltaksgjennomføring og oppfølging av de tiltakene som er satt i verk. Selve tiltaksgjennomføringen er sektormyndighetenes ansvar- enten kommunene, eller andre myndigheter som forvalter lovverket.

Vannområdet har høsten 2015 undersøkt hvilke tiltak som har vært gjennomført i de ulike kommunene, og hvilke vannforekomster kommunene prioriterer. Ut fra dette vil en i forhold til vannforekomstenes tilstandsklassifisering, si noe om hvor en forventer å kunne se resultater av tiltaksgjennomføring, og hvor en bør motivere til flere tiltak for å kunne se en endring i økologisk tilstand. Det vil for enkelte områder ta tid før en vil se effekt- det tar tid for de økologiske prosessene å endre seg, i tillegg til at det tar lenger tid jo større avstand det er mellom dagens tilstand og målet. Dette er viktig for sektorene å ha med seg, for ikke å miste motivasjon ved å gjennomføre tiltak. Det er som tidligere beskrevet også 34 vannforekomster med utsatt frist for oppnåelse av miljømål i Glomma sør.

Glomma ved Finskudt. Foto: Ole Håkon Heier

7.1. Avløp

På avløpssiden er det opprydning i spredt avløp samt sanering av kommunalt ledningsnett og rensiltak som er de viktigste tiltakene. Disse tiltakene nedfelles i kommunale planer samt kommunale vedtak om private pålegg.

7.1.1. Spredt avløp

Opprydning i spredt avløp er et svært viktig tiltak for mange av bekkefeltene i vannområdet. Utslipp fra spredt bebyggelse er en sentral kilde til fosfortilførsel i mange bekker/ elver og med en helhetlig opprydning i spredt avløp vil en relativt raskt kunne se en forbedring i tilstanden. Kostnadene dekkes i utgangspunktet privat, men noen kommuner har innført tilskuddsordninger eller andre økonomiske insentiver for å motivere til investeringene. Alle kommunene har planer på når de skal være ferdig med denne opprydningsjobben. Figur 5 viser at de aller fleste er ferdige i denne planperioden, og alle er ferdige innen 2025.

Kommune/ År	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Askim											
Eidsberg											
Trøgstad											
Spydeberg											
Skiptvet											
Rakkestad											
Halden											
Sarpsborg											
Fredrikstad											
Råde											
Hvaler											

Figur 5. Glomma sør- kommunenes tidsplaner for opprydning i spredt avløp.

7.1.2. Offentlig avløp

Sanering av kommunalt ledningsnett følger kommunale VA-planer og finansieres ofte trinnvis. Det er viktig å ha trykk på dette arbeidet i de årlige budsjettarbeid og sørge for at vedtatte planer følges opp. Videre skal planer og behov for oppgradering/modernisering av renseanlegg følges opp, slik at ikke det blir en flaskehals i opprydningsarbeidet. Dette er tiltak som medfører store kostnader. Videre vil overvannshåndtering bli et viktigere tiltak i årene som kommer, som følge av klimatiske endringer og mer intensive nedbørperioder som periodevis fører til svært mye overvann ned i ledningsnettet og påfølgende uheldige overløp. Noen kommuner har etterlyst økt kontakt og forståelse mellom vannområdet/ vannregionen og VA-avdelingene i kommunene. Det bør i denne gjennomføringsperioden legges til rette for økt kontakt og faglig tilrettelegging for offentlig avløpssektor. Fagkontakter i avløpsgruppene bør aktivt komme med innspill til vannområdet om ønsker fra sine fagmiljø. Det bør også være nettverkssamarbeid på tvers av vannområdene fylkesvis. Det har blitt besluttet at 1-2 fagmøter i året skal være felles med de andre vannområdene i fylket, noe vil gi et større fora og økt kunnskapsutveksling da de fleste ofte sitter med de samme problemstillingene. Å få bedre oversikt over hva andre kommuner gjør og dra veksler på hverandre vil være positivt. En kan da også samles om å hente inn eksterne ressurser til fagsamlingene.

7.2. Landbruk

Viktige landbruksområder dekker store deler av vannområdet. For at man skal kunne drive god vannforvaltning parallelt med landbruk, er det noen tiltaksgrupper som er spesielt viktige for å hindre avrenning av næringsstoffer og partikler til vassdragene. For å motivere til økt bruk av disse tiltakene, er det innført støtte- og tilskuddsordninger.

Regionalt miljøprogram (RMP) er et tilskuddsprogram som er utarbeidet av Fylkesmannen i nært samarbeid med landbruksnæringen. Kommunene og fylkeskommunen er også med på utformingen av programmet som rulleres hvert 4 år. RMP er på høring hos relevante parter før den vedtas. Bøndene må søke årlig på

de ulike tilskuddsordningene i RMP. Søknadsbehandlingen av kommunene gjennom landbrukskontorene. Av de tiltakene det gis tilskudd til, er det det redusert jordbearbeiding, vegetasjonssoner og grasdekte vannveier som er blant de viktigste tiltakene mot avrenning. Siden disse ordningene er frivillige, vil oppslutningen variere og være avhengig av en rekke faktorer. Figur 6 til 9 viser oppslutningen om redusert jordarbeiding i Glomma sør fra 2005-2015, og grasdekte vannveier og vegetasjonssoner fra 2009-2015. Tallene er justert for arealet den enkelte kommune har i vannområdet.

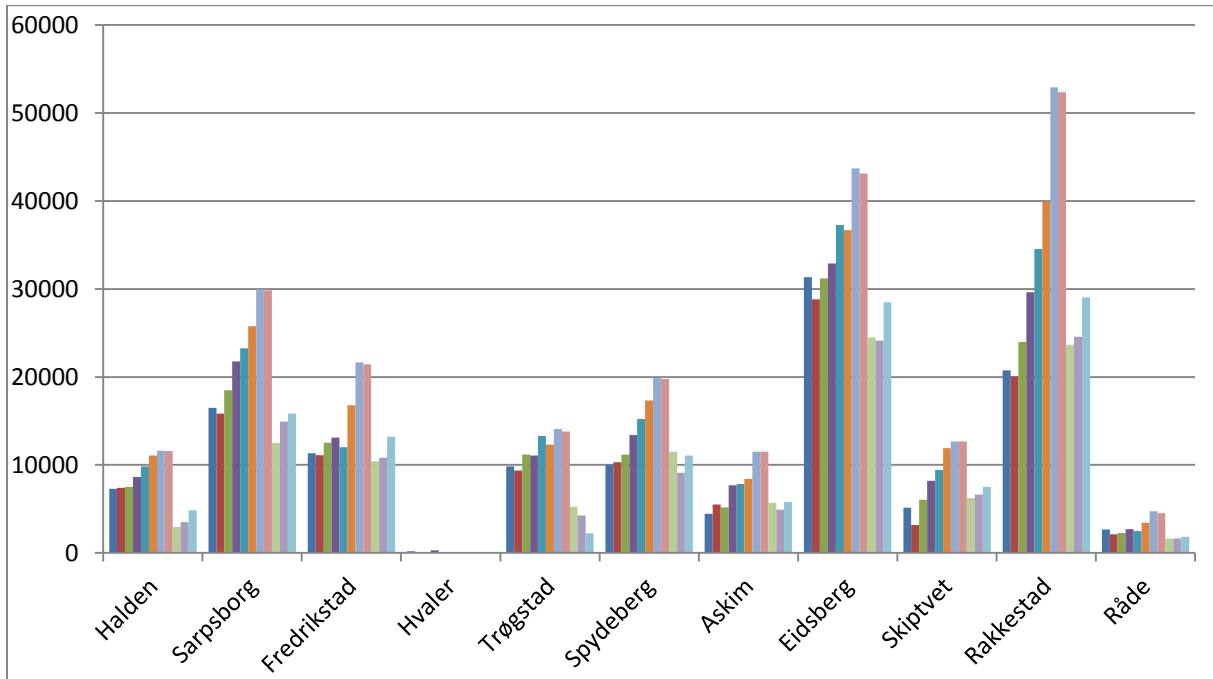

Fig. 6. Antall dekar jordbruksarealer med redusert jordbearbeiding i Glomma sør fra 2005-2014 pr kommune. Kilde: Fylkesmannen i Østfold/ Landbruksdirektoratet

Først og fremst ser vi at det er stor forskjell på kommunene. Rakkestad og Eidsberg er viktige jordbrukskommuner og vil følgelig også ha større arealer dekket av ordningen. Oversikten dekker kun områder innenfor Glomma sør sine grenser, slik at kommuner som er med i flere vannområder og som har et mindre areal innenfor vannområdet, vil ha en større total oppslutning.

Det er verdt å merke seg at uansett antall dekar, så er det tydelige svingninger i oppslutningen som gjenspeiler seg i flere av kommunene. I løpet av den siste tiårsperioden, ser vi en gradvis økning frem til 2011/2012, for så en markant nedgang de siste 3 årene. Årsakene kan være flere. Sannsynligvis har toppene rundt 2010-2012 sammenheng med mye nedbør, som gjorde at det ble sådd mindre høstkorn og at mange områder ble liggende i stubb. De siste 3 årene har det vært gode værforhold på høsten, som vil utløse mer høstkorndyrking. Det er p.t. god økonomi i å så høstkorn, slik at dette ofte er økonomisk gunstig selv om en går glipp av RMP- midler. Det vil også spare arbeid på vårparten. Videre vil høstpløying av stiv leirjord være mer gunstig for dyrkingsresultatet enn vårpløying. Med andre ord er det ofte andre forhold som er viktigere for den enkelte gårdbruker enn å gjennomføre miljøtiltak. En trend i landbruket er også at brukene blir færre og større, og effektivitet er som på andre felt i samfunnet viktig for å skape gode resultater i

gårdsdriften. Videre er landbrukspolitiske signaler og målsetninger med å styre landbruksdriften, og lokal motivasjon til oppslutning om ordningene.

En annen måte å vise oppslutningen, er forholdet mellom fulldyrket/ overflatedyrket areal og areal med f.eks redusert jordbearbeiding. Figur 7 viser forholdet i et bedre år (2011) vs et dårligere (2014). For f.eks Rakkestad, varierer oppslutningen mellom 20 % og 50 %. Eidsberg varierer mellom 60 % og 33 % oppslutning.

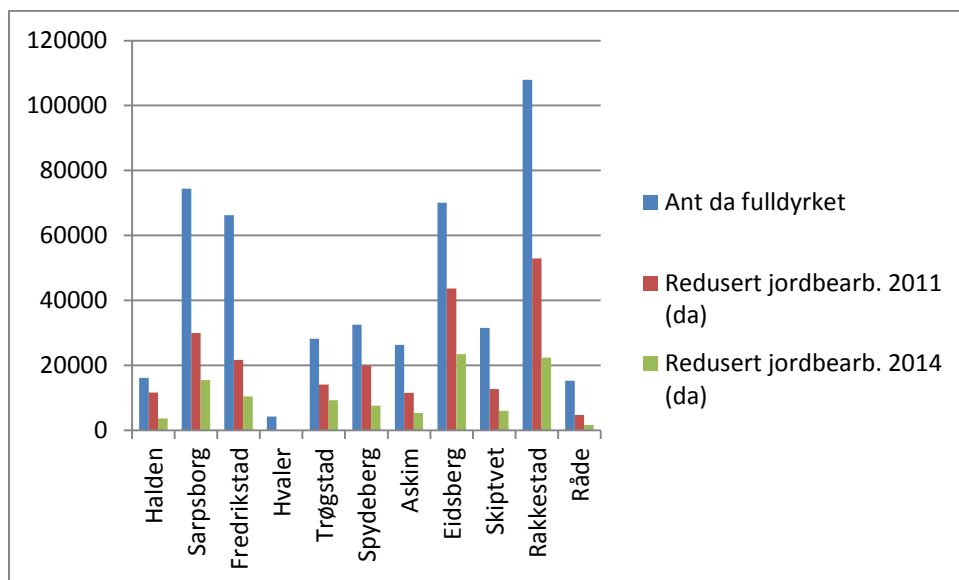

Fig. 7. Antall dekar redusert jordbearbeiding i forhold til fulldyrket mark i 2011 og 2014, fordelt på kommunene.

Figur 8 viser oppslutning om tiltaket Vegetasjonssoner fra 2009. 2011 og 2012 utpeker seg som år med god oppslutning for flere av kommunene. Det er også variasjon her, og for noen kommuner er det økning i oppslutning, for andre en minskning.

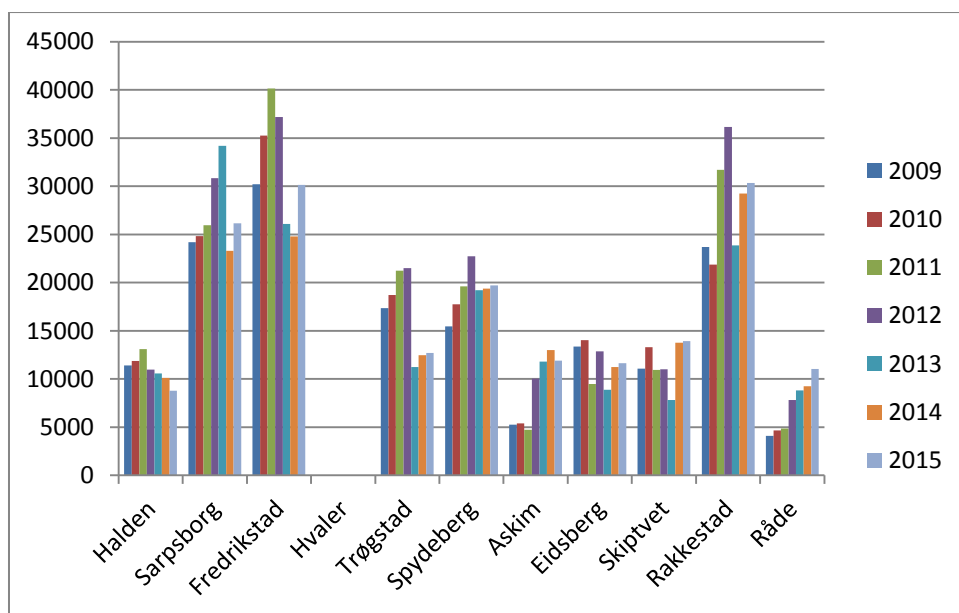

Fig. 8. Ant. meter vegetasjonssoner (m) i Glomma sør fra 2009-2015 fordelt på kommunene

Figur 9 viser oppslutningen om grasdekte vannveier fra 2009. Også her er variasjonen stor fra år til år for noen kommuner, andre er mer jevne over perioden.

Variasjonene som oppstår (for alle tiltak), vil gi en dårlig beredskap i forhold til ekstremvær.

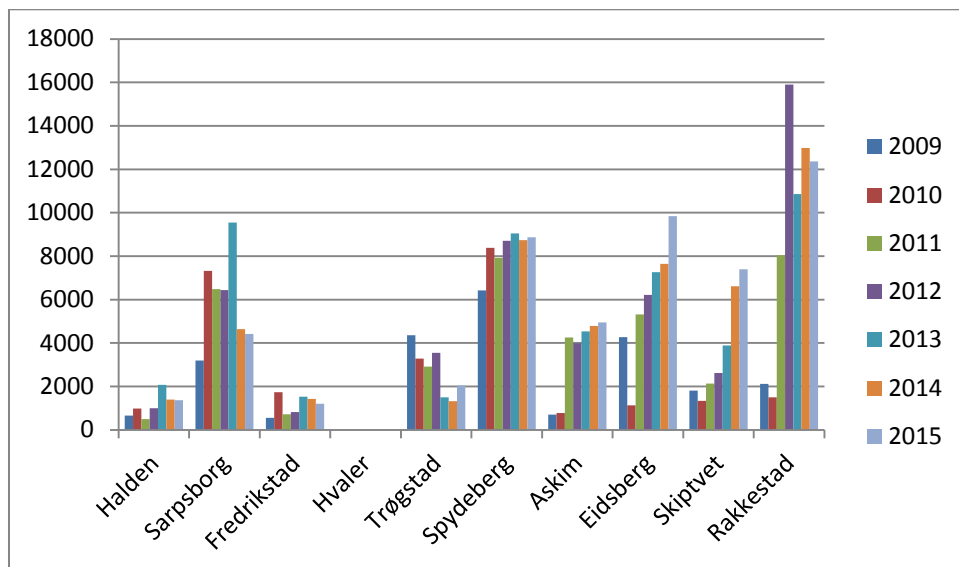
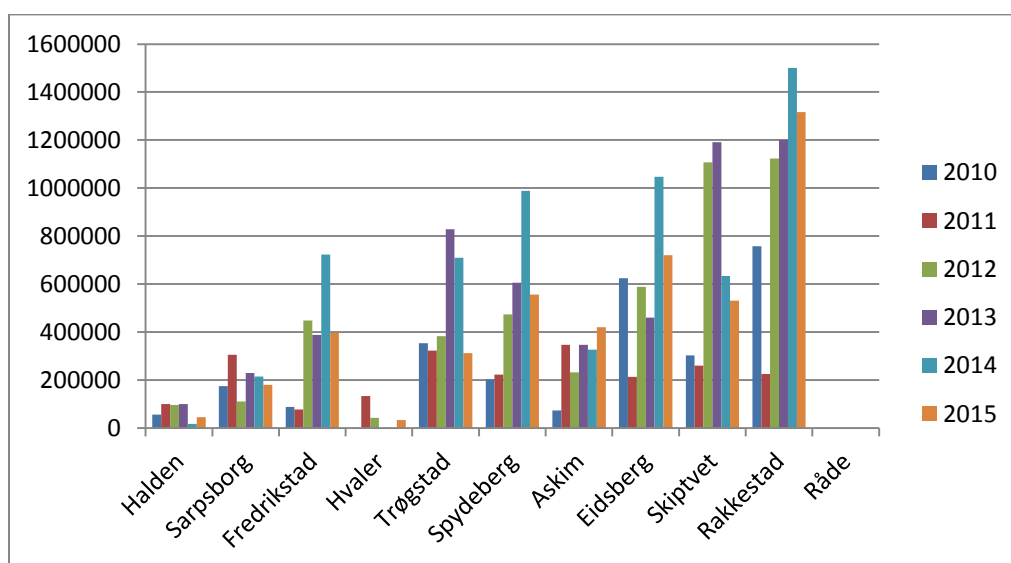

Fig. 9. Ant. meter grasdekte vannveier i Glomma sør fra 2009-2015 fordelt på kommunene.

Spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL) er også en støtteordning som landbrukskontorene administrerer gjennom en årlig tildelingspott. Sentrale tiltak i SMIL-ordningen er tilskudd til hydrotekniske tiltak, som typisk er reparasjon av gamle dreneringer, eller tilskudd til etablering av fangdammer. Figur 10 viser tilskuddsnivåene på SMIL fra 2010-2015 fordelt på kommunene. Summen er justert for arealet kommunene har i vannområdet, slik at for noen kommuner er totaltildelingen større. Mesteparten er hydrotekniske tiltak, noe er fangdammer og noe er sikring av bekkekant. Alle tiltak forventes å ha en positiv virkning for vannkvaliteten. Det er en økning i SMIL- tildelingene gjennom perioden, særlig utpeker 2014 seg som et år det ble tildelt mye. Prosjektene har en 3 års byggefrist med mulighet for 2 års forlengelse, slik at mange av prosjektene vil bygges i innværende planperiode.

Figur 10. Nivå på SMIL- tildelingene fra 2010-2015 i Glomma sør

Et annet viktig tiltak er redusert gjødsling. Å redusere gjødsling med tanke på minst mulig utslipp av lett tilgjengelig fosfor, er svært viktig for vannmiljøet.

Miljøavtaler kan gis tilskudd til gjennom RMP- ordningen, men gjelder foreløpig bare for Vestre Vansjø. Om dette skal endres gjennom rullering, er uvisst, da dette må vurderes opp mot andre formål i RMP.

Det finnes også en rekke andre tiltak, som vil være viktig i ulike kommuner ut fra lokale forhold. Alle tiltak skal rapporteres til vannregionmyndigheten slik at man kan følge opp hva som gjøres og måle effekt mot overvåkningsdata.

7.3. Industrien

De fleste industribedriftene med utslipp til vann ligger i nedre Glomma regionen og påvirker Glommas hovedløp og noen av kystvannsforkomstene utenfor. Utslippene består i hovedsak av organisk materiale, næringsalter, metaller og ulike kjemikalier. Nedbryting av det organiske materialet krever mye oksygen og fører til perioder med redusert oksygenkonsentrasjon spesielt i bunnsubstratet. Det har også vært et problem med soppvekst (lammehaler) i området nedenfor Sarpsfossen. Utslipp av næringsalter har nok ikke så stor lokal betydning i Glomma, men fører til økt overgjødsling i indre deler av Skjærgården. Metallutslippene kan også måles i dyr og planter som lever i kystvannet, for eksempel i tang og tare og blåskjell.

Bedriftene skal arbeide for å redusere sine utslipp og de negative konsekvensene de har på miljøet. Alle har egne utslippstillatelser som følges opp av forurensningsmyndighetene Miljødirektoratet og Fylkesmannen. Dette innebærer at det føres tilsyn med bedriftene og at de må rapportere sine utslipp årlig. Hvis det avdekkes brudd på tillatelsene vil myndighetene kreve at disse rettes opp og eventuelt vedta sanksjoner.

Industrien er omfattet av industriutslippsdirektivet. For all type industri er det laget dokumenter som heter Bref's som på norsk er «Beste tilgjengelig teknologi referansedokumenter». Dokumentet beskriver hvilke teknologier industrien må ha på plass. I tillegg angir den noen juridisk bindende utslippsgrenser. Disse dokumentene oppdateres ca vært 8-10 år. 4 år etter at et nytt oppdatert Bref dokument er publisert sier direktivet at bedriften skal ha beste tilgjengelige teknologi og overholde utslippsgrensene. For treforedling som Borregaard og Nordic Paper ble ny treforedlings Bref klar i 2014. Det betyr at Borregaard og Nordic Paper vil få oppdateringer/ nye krav i sine utslippstillatelser ved utgangen av 2016, som skal gjelde fra høsten 2018. Det er naturlig at vannområdet er med på lokale «høringer» i forbindelse med dette. Både eiere (investorer) og kunder stiller også krav til hvordan bedriftene yter på miljø. Miljødeklarasjoner, «rating»- systemer etc skal bidra til å ha fokus på dette.

Flere av bedriftene har også pålegg om å overvåke resipientene sine for å belyse hvor omfattende påvirkning de har på vannmiljøet. Myndighetene vil i løpet av 2016 gjennomføre en vurdering om ytterligere bedrifter skal få slike krav knyttet til sin virksomhet.

7.4. Energisektoren/ regulantene

Glomma har et nedbørfelt på 41 200 km² (ca 13 % av Norges areal). Det er 26 magasiner med et samlet reguleringsvolum på 3502 mill m³. I Glomma sør sitt nedbørfelt er det større kraftverk i Solbergfoss (E-Co), Kykkelsrud, Vamma og Sarpsfoss (Hafslund Produksjon). I tillegg er det en rekke mindre kraftverk også i elvene rundt hovedstrengen.

Produsentene drifter sine kraftverk i samarbeid med GLB og følger sine pålagte manøvreringsreglement gitt av NVE. Produsentene har god kunnskap om vannføringsstatistikk og kan brukes som «konsulenter» til å forutsi hvordan vassdraget vil «oppføre seg» i ulike scenarier relatert til manøvrering og nedbør. Der det kan påvirke andres måloppnåelse, kan de bidra med å fortelle når farene er størst eller minst, og kanskje kompetansemessig bidra til at ulemper reduseres eller elimineres.

Et konkret tiltak det har vært jobbet mye med er i forhold til fisk (laks) i nedre deler av vassdraget, særlig knyttet til problemer for fisken ved lav vannstand. Her har det vært samarbeid mellom Hafslund, fiskeinteresser og Fylkesmannen.

Det er naturlig at vannområdet bidrar til å opprettholde dialog mellom regulantene og interesseorganisasjoner når det gjelder avbøtende tiltak og tiltak som kan bedre forholdene for brukerinteressene rundt vassdraget.

7.5. Annet arbeid og tiltak som kan vurderes i perioden

Tiltakene som presenteres i planen, er hentet fra tiltaksanalyser og kartlegging som er gjort i foregående planperiode. Tiltakene er foreslått med bakgrunn i karakterisering og vurdering av påvirkninger på vannforekomstene.

I løpet av inneværende planperiode skal karakteriseringen revideres frem mot neste planperiode igjen. Det vil dermed komme endringer i grunnlagsdata, som igjen vil endre påvirknings- og tiltaksbildet. Dette skal munne ut i en revidert forvaltningsplan.

Det kan være andre tiltak man ikke kjenner nå, som vil være relevante i løpet av planperioden. Planen skal selvfølgelig ikke være til hinder for dette, og det er viktig å være åpen for andre tiltak som måtte komme. Overordnet perspektiv må være at alle tiltak som anses å ha en god effekt i forhold til måloppnåelse må vurderes av vedkommende sektormyndighet.

7.6. Hvordan nå målene?

På avløpssiden er det viktig at tidsplaner for avløpstiltakene holdes, og at de tiltakene som er nedfelt i planer, følges opp i budsjettarbeidet slik at det holdes trykk på fremdriften. Videre er det viktig at kommunen følger opp med tilsyn på private små avløpsanlegg. Det er prosjekter på gang via vannområdene og Driftsassistansen, som ser på dette med rensegrad og optimalisering av små avløpsanlegg. Resultatene fra disse kan hjelpe kommunene på vei med rutiner og standarder for oppfølging av denne typen anlegg.

For landbrukssektoren blir det viktig å motivere til bruk av tilskuddsordningene for miljøtiltak. Siden ordningene er frivillige, bør det satses mye på informasjon, rettet rådgivning og «motivasjonstiltak» for å øke utnyttelsesgraden av ordningene.

Med rettet informasjon og rådgivning menes å ta opp relevante tema lokalt, slik at den enkelte føler at det er vel verdt å bruke tiden sin på det. Temamøter med faglig fokus på drenering, jordbearbeiding etc., med kobling til tilskuddsordningene, er en god måte å nå ut med informasjon. Markvandring/ bekkevandring i kombinasjon med informasjonsmøter er også noe som ofte trekker mange deltakere. Målet må være å gjøre det så lokalt som mulig. Kommunene/landbrukskontorene er de som kjenner de lokale forholdene best og bør ha den faglige regien på dette, men vannområdet kan bidra med det praktiske rundt å arrangere møter. Vannområdet søker også på midler til å gjennomføre rådgivning, og vil bruke dette på medlemskommunene.

Dersom en skal øke oppslutningen om et tiltak i større grad, er det en forutsetning at det er økonomisk gunstig. En ser av variasjonen i oppslutningen om redusert jordbearbeiding, at oppslutningen styres av andre faktorer enn ren «goodwill»- det må være noe igjen for å innføre tiltakene. En mulighet er å justere satsene opp for de tiltakene en mener har best effekt. Dette har Fylkesmannen mulighet til gjennom rullering av RMP- ordningen som skal gjennomføres i 2017. Data om lønnsomhet ved ulike typer jordbearbeiding må legges til grunn. Jordsmonnkart og andre data kan trolig brukes i større grad enn i dag til å målrette tiltak.

Det er mulig å fastsette forskrifter med krav til jordarbeiding, dvs forsterke de forskriftene vi har. Den juridiske hjemmelen til dette må klargjøres, og må knyttes opp mot definerte lokale områder. Det bør også ses på andre lover og forskrifter som ikke håndheves i tilstrekkelig grad i dag.

Forskrift om miljøplan er opphevet. Kommunen har pr. i dag ingen myndighet over bondens årlige skifteplan. Dette må i så fall være et frivillig hjelpemiddel som kanskje kan utføres i samarbeid med Landbruksrådgivingen.

I dag er ikke RMP innrettet slik at det er mulighet til lokale varianter, bortsett fra den store inndelingen i prioriterte områder og andre områder. I teorien kunne dette vært ønskelig, men dette måtte også avveies mot et mer komplisert administrativt system.

Buffersone i Trøgstad. Foto: Svein Skøien

For at arbeidet skal ha noen appell utad, er det viktig å omsette «vannforskriftteori» i praksis. Hva vil det bety at en vannforekomst er i «God» tilstand kontra «Moderat»? Jo, det vil bety at kvaliteten som drikkevann er bedre, eller fremdeles kan være god men med lavere renskostnad. Det kan bety at man kan bruke et område til bading uten å måtte dusje etterpå, eller at man kan ha gode fiskeopplevelser i vann som har en «sunn» fiskestamme. Det kan bety å nyte en tur i skogen langs en sti ved elva uten at det lukter kloakk. Å tilrettelegge for tilgjengelighet til vassdragene og økt bruk har ingen direkte innvirkning på vannkvaliteten, men den bidrar til å øke folks oppmerksomhet mot hvorfor det er viktig at vi har levedyktige vassdrag. Dette blir også en viktig del av vannområdearbeidet fremover.

Et viktig mål for arbeidet med vannområdene, er «helhetlig vannforvaltning». Det har man lyktes med dersom alle som jobber med saker som angår vannressursene, har vann på agendaen i sakene dette gjelder. Selve utøvelsen skjer i sektorene, men det er viktig at vannområdet brukes som en ressurs der man ønsker bistand. Siden kommunene «eier» vannområdet, er det viktig at de kommer med ønsker og forventninger til hva vannområdet skal bidra med for å hjelpe til med arbeidet. Vannområdet skal også være et talerør oppover, der det trengs signaler til beslutningstakere om rammebetingelser eller andre forutsetninger for vannforvaltningsarbeidet som ikke fungerer optimalt.

8. KOMMUNALE TILTAKSPLANER

Basert på kommunenes tilbakemeldinger, presenteres en oppsummering av de viktigste tiltakene, kommunenes prioriteringer samt målsetning for hver enkelt kommune. Informasjonen i figurene om vannforekomstene, tilstand og påvirkninger er hentet fra Vann-nett pr desember 2015. Dataene kan endre seg i løpet av planperioden og det henvises til Vann-nett for til enhver tid oppdatert informasjon.

8.1. Askim

Askim kommune har 8 vannforekomster, hvor alle bortsett fra selve Glomma er i moderat eller dårligere tilstand. Det betyr at dersom man ikke setter inn tiltak for å bedre tilstanden, så kan viktige brukerinteresser forringes og det vil bli kostbart å erstatte eller avbøte. Figur 11 viser at det er avløp og landbruk som er gjennomgående betydelige påvirkere på vannforekomstene. Dersom en skal kunne bedre tilstanden i vannforekomstene, er det avgjørende å få satt inn tiltak i disse sektorene.

Kommunenavn: Askim		
Vannforekomst ID + navn	Risiko	Påvirkning
002-3359-R Bekkefelt til Glomma oppstrøms Solbergfoss	Ja	Fulldyrket mark Spredt avløp
002-3367-R Bekkefelt til Glomma sør for Solbergfoss	Ja	Fulldyrket mark Spredt avløp
002-3366-R Engerbekken	Ja	Regnvannsoverløp Fulldyrket mark Spredt avløp Avrenning fra byer
002-693-R Engerbekken nedstrøms renseanlegget	Ja	Renseanlegg Regnvannsoverløp Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
002-3364-R Fuskbekken/ Moenbekken	Ja	Fulldyrket mark Spredt avløp
002-3356-R Glomma fra Øyeren til Solbergfoss	Nei	Fulldyrket mark
002-697-R Kolstadbekken	Nei	Regnvannsoverløp
002-3362-R Øvre deler av Glomma i Østfold	Ja	Fulldyrket mark Kraftutbygging

Fig 11. Tilstand og påvirkninger i Askim kommune sine vannforekomster.

Askim har fokus på avløpstiltak og har handlingsplaner på gang som vil endre mye av avløpsbildet i planperioden. Figur 12 viser hvilke vannforekomster kommunen fokuserer ekstra på, og ønsker å prioritere i sitt VA- arbeid. I tillegg utføres opprydning i spredt avløp gjennom minirensesanlegg eller trykkavløp for samtlige vannforekomster. De foreslåtte avløpstiltakene vil ha en positiv virkning på utslippene dersom de gjennomføres som planlagt.

Kommunenavn: Askim	Tiltak		
	Gjennomføres	Planlagt	Kostnad
002-3366-R Engerbekken/Skjoldenbekken/Gjellestad	Sanering i sentrum/minirensesanlegg	2016 - 2019	40 mill
002-693-R Engerbekken nedstrøms renseanlegget	Sanering i sentrum/minirensesanlegg	2016 - 2019	40 mill
002-3364-R Fuskbekken/ Moenbekken	Minirensesanlegg	våren 2016	
002-697-R Kolstadbekken	Sanering etter 2020	2016 - 2019	10 mill

Fig 12. Askim kommunes prioriterte vannforekomster.

Av landbrukstiltak vil de viktigste tiltakene være redusert jordbearbeiding samt vegetasjons- og buffersoner. Figur 6 viser RMP- statistikk for kommunen over redusert jordbearbeiding for årene 1995-2014. Variasjonene er store, og avhenger av flere faktorer; vær- og nedbørforhold, trender når det gjelder både politiske føringer

og motivasjon til å delta i ordningene. Uansett viser figuren at det er et forbedringspotensial, og det må jobbes lokalt med økt oppslutning om ordningene samt sentralt med spissing av relevante tiltak. For vegetasjonssoner og grasdekte vannveier har det vært en liten, stabil økning i oppslutningen.

I SMIL-tildelinger har det jevnt over vært en økning i tilskudd siden 2010 (figur 10). Dette er positivt, og viser at kommunen har lyktes i å nå ut med informasjon og klart å motivere til bruk av ordningen.

Øvre deler av Glomma er påvirket av kraftutbygging. Det pekes på av friluftsjakter at det enkelte steder ser lite tiltalende ut nedstrøms kraftverkene (f.eks. Kykkelsrud), og at allmennhetens tilgang til selve Glomma er for dårlig mange steder. Det har lite å si direkte for vannkvalitet, men økt tilgjengelighet og fokus vil ha innvirkning på folks innstilling til å ta vare på vassdraget.

8.1.1. Målsetning

For de prioriterte vannforekomstene i figur 12, bør det være en målsetning å gjennomføre de planlagte avløpstiltakene. En kan da forvente en bedring i vanntilstanden, men når avhenger av biologiens evne til å hente seg inn, samt trykk fra andre påvirkere. Opprydning i spredt avløp bør være gjennomført for samtlige forekomster i løpet av planperioden. Det bør være en målsetning å intensivere relevante landbrukstiltak, og særlig i «problemområder» med stor erosjonsrisiko eller som er flomutsatt.

For brukerinteressene sin del, bør det opprettes en dialog mot regulant og kommune med tanke på hva man kan gjøre for å bedre det visuelle langs elvebredden enkelte steder. I tillegg bør det ses på tiltak for å bedre tilgjengelighet enkelte steder der det er naturlig.

8.2. Eidsberg

Eidsberg kommune har 18 vannforekomster og mange er påvirket i såpass stor grad at det er behov for å sette inn tiltak for at de skal ha en god nok tilstand (figur 13.) Også her er det avløp fra spredt bosetning og landbruksdrift som er sentrale påvirkere.

Kommunenavn: Eidsberg		
Vannforekomst ID + navn	Risiko	Påvirkning
002-3367-R Bekkefelt til Glomma sør for Solbergfoss	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
002-3484-R Bergerbekken	Ja	Sur nedbør Fulldyrket mark
002-706-R Bølju, Holmbekken, Bølibekken, Bergbekken	Ja	Fulldyrket mark Regnvannsoverløp
002-3453-R Dalselva	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
002-3485-R Dugla/ Visterbekken	Ja	Sur nedbør Fulldyrket mark
002-712-R Dørja	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse Husdyrhold Bekkelukking
002-3364-R Fuskbekken/ Moenbekken	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
002-699-R Hera/ Lekumelva	Ja	Regnvannsoverløp Diffus forurensning Renseanlegg Avrenning byer Fulldyrket mark Forbygninger
002-613-R Hæra nord for Ramstad	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse Kanalisering
002-24-R Langevann og fjellaområdet i Rakkestad	Ja	Sur nedbør
002-3571-R Lundebybekken	Ja	Spredt bebyggelse Sur nedbør
002-3360-L Lundebyvannet	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
002-710-R Moenbekken	Ja	Fulldyrket mark Spillvannslekkasje
002-3572-R Sidebekker til Dalselva	Ja	Spredt bebyggelse Sur nedbør
002-3313-R Sidebekker til Hera nord for Ramstad	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse Spillvannslekkasje
002-3450-R Sidebekker til Rakkestadelva	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
002-3477-R Små sidebekker til Glomma Rakkestad og Eidsberg	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
002-3362-R Øvre deler av Glomma i Østfold	Ja	Fulldyrket mark Kraftutbygging

Fig. 13. Eidsberg kommune sine vannforekomster og påvirkninger

Eidsberg kommune har planer for opprydning i spredt avløp, og gjennomføringen er i gang. Kommunen er inndelt i 10 soner i prioritert rekkefølge, og opprydningen vil være ferdig innen 2025. Figur 14 viser opprydningsstatus og planer for prioriterte vannforekomster.

Kommunenavn: Eidsberg		Tiltak
Vannforekomst ID + navn	Risiko	Spredt avløp
002-3367-R Bekkefelt til Glomma sør for Solbergfoss	Ja	2022-2024
002-3484-R Bergerbekken	Ja	2014-2016
002-706-R Bølju, Holmbekken, Bølibekken, Bergbekken	Ja	2016-2019
002-3453-R Dalselva	Ja	2013-2017
002-3485-R Dugla/ Visterbekken	Ja	2014-2017
002-712-R Dørja	Ja	2017-2022
002-3364-R Fuskbekken/ Moenbekken	Ja	2022-2025
002-699-R Hera/ Lekumelva	Ja	2016-2025
002-613-R Hæra nord for Ramstad	Ja	2015-2017
002-24-R Langevann og fjellaområdet i Rakkestad	Ja	Ingen anlegg
002-3571-R Lundebybekken	Ja	2013-2015
002-3360-L Lundebyvannet	Ja	2013-2015
002-710-R Moenbekken	Ja	2023-2025
002-3572-R Sidebekker til Dalselva	Ja	2014-2016
002-3313-R Sidebekker til Hera nord for Ramstad	Ja	2015-2018
002-3450-R Sidebekker til Rakkestadelva	Ja	2019-2022
002-3477-R Små sidebekker til Glomma Rakkestad og Eidsberg	Ja	2019-2023
002-3362-R Øvre deler av Glomma i Østfold	Ja	2021-2024

Figur 14. Eidsberg kommune sine planer for opprydning i spredt avløp. Prioriterte vannforekomster er uthevet.

Eidsberg kommune har en rullerende saneringsplan 2013-2026 for avløpsnett. Figur 15 viser hvilke vannforekomster som saneringen vil påvirke. Endelig vil den også påvirke Hera/ Lekumelva som disse forekomstene renner ned til. Det er relativt store saneringsplaner i inneværende planperiode, og dersom det holdes trykk på fremdrift, vil dette gi en god effekt på vannforekomstene.

Kommunenavn: Eidsberg		Tiltak	
Vannforekomst ID + navn	Risiko	Sanering komm. avløp	Kostnad
002-3364-R Fuskbekken/ Moenbekken	Ja	2016	1,5 mNOK
002-710-R Moenbekken	Ja	2013-2016	4,5 mNOK
002-3313-R Sidebekker til Hera nord for Ramstad	Ja	2014-2023	68 mNOK

Figur 15. Vannforekomster som får effekt av Eidsberg kommunes sanering av offentlig avløpsnett.

Det er store variasjoner i oppslutningen om RMP, vist ved redusert jordbearbeiding (fig. 6). Dersom det settes fokus på de gunstigste tiltakene og stimuleres til økt bruk, er det et stort potensiale i økt oppslutning. Eidsberg er en stor landbrukskommune og økt oppslutning om tilskuddsprogrammene vil være spesielt viktig i de store landbrukskommunene.

På SMIL- tildelinger er det en økning i tilskuddet siden 2010, majoriteten dreier seg om dreneringstilskudd. Disse tiltakene vil gjennomføres frem til 2020.

Som for Askim pekes det på dårlig tilgjengelighet til selve Glomma, samt at det nedstrøms Vamma er svært visuelt preget av kraftverket. Opprustning av tursti langs elva i Mysen sentrum viser at tilrettelegging øker folks oppmerksomhet mot elva. Samme strategi kan brukes lenger ned mot selve Glomma.

8.2.1. Målsetning

Dersom en holder trykk på tidsplaner for spredt og kommunalt avløp, vil det være sannsynlig å se en bedring i prioriterte vannforekomster i løpet av planperioden. Det er også gitt tilskudd til en del hydrotekniske tiltak i prioriterte områder som en vil kunne se effekt av på landbrukssiden. Det er viktig å holde trykk på motivasjon til bruk av RMP- ordningen.

Når det gjelder brukerinteresser og allmennhet bør det rettes fokus på gjennomførbare tiltak mot visuelt preg nedstrøms kraftverkene samt økt tilgjengelig for å øke allmennhetens bruk og oppmerksomhet mot elva.

Begbydammen, Fredrikstad. Foto: Ole Håkon Heier

8.3. Fredrikstad

Fredrikstad har 36 vannforekomster. Ca 80 % er i moderat tilstand eller dårligere. Påvirkningsbildet varierer- fra landbruk og spredt avløp i landlige områder, til et mer sammensatt påvirkningsbilde med urban forurensing, overvannsproblematikk, industri, punktutslipp etc i byområdene (fig. 16).

Kommunenavn: Fredrikstad		
Vannforekomst	Risiko	Påvirkning
Bekkefelt Hunnebunn	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse Avrenning byer
Bekkefelt Skinnerflo	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
Bekkefelt Torsjøkilen	Ja	Fulldyrket mark
Elingårdskilen	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
Fjelle/ Dalebekken	Ja	Spredt bebyggelse
Glomma fra Greåker til sjøen	Ja	Avrenning byer Konstruksjoner i elv
Gretnesbekken og Moumbekken	Ja	Fulldyrket mark Regnvannsoverløp
Hunnebotn	Ja	Fulldyrket mark
Kallerødbekken	Ja	Fulldyrket mark Regnvannsoverløp
Kystbekker Onsøy	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
Kystbekker Torsnes	Ja	Fulldyrket mark Bekkelukking
Oldenborgbekken	Ja	Fulldyrket mark Regnvannsoverløp Avrenning byer
Ramsøflaket-Østerelva	Ja	Diffus forurensning Renseanlegg
Seutelva med bekkefelt	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
Skinnerflo	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
Slevikbekken	Ja	Regnvannsoverløp
Torpebekken	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
Veumbekken/ Råbekken/ Åledalsbekken	Ja	Regnvannsoverløp Avrenning byer
Østerelva	Ja	Diffuse kilder Renseanlegg Avrenning transport

Figur 16. Utvalg av Fredrikstad sine vannforekomster med påvirkninger

Fredrikstad har vært tidlig ute med opprydning i spredt avløp og vil etter planene være ferdig med dette arbeidet i 2017 (fig. 17). Det pågår også en prosess med sanering og separering av kommunalt avløpsnett. Det brukes i størrelsesorden 84

mNOK/ år på sanering av kommunalt avløpsnett, og alt finansieres til selvkost ved hjelp av gebyrer. Det vil komme et nytt rensetrinn på Frevar i 2020 til ca 100 mNOK.

Det er variasjon i oppslutningen om RMP. Det er stort potensiale for økt oppslutning på redusert jordbearbeiding og grasdekte vannveier, dersom det oppleves fordelaktig å gjennomføre tiltakene.

For SMIL- tildelinger ligger nivået noe under omfanget for kommuner det er naturlig å sammenlikne seg med.

Utslipp fra større bedrifter og industri er sentrale påvirkere i hovedløpet og i overgangen til kystområdene.

Kommunenavn: Fredrikstad		
Vannforekomst ID + navn	Avløp - gjennomført	Avløp - planlagt
002-770-R Bekkefelt Hunnebunn	Spredt avløp	VA-separering 2016-2017
0101010403-C Hunnebotn	Spredt avløp	VA-separering 2016-2017
002-3562-R Småbekker til Glomma sør for Sarpsfoss		Spredt avløp 2017
0101010402-C Tosekilen	Spredt avløp	VA-separering 2016-2017
002-3368-R Upåvirka bekker til Singlefjorden		Spredt avløp 2017

Fig. 17. Fredrikstad kommune sine gjenværende områder med opprydning i spredt avløp.

8.3.1. Målsetning

Kommunen har vært tidlig ute med opprydning i spredt avløp og fokuserer på sanering av kommunalt ledningsnett. For de vannforekomstene der disse er sentrale påvirkere, vil det være mulig å se en bedring mot slutten av inneværende planperiode. Separering av ledningsnettet er et viktig bidrag til overvannshåndtering, særlig med tanke på klimaendringer og perioder med hyppig nedbør som gir problemer med overløp i ledningsnettet.

I de landbrukspåvirkede områdene bør det motiveres til økt bruk av RMP- og SMIL-ordningene.

Fredrikstad kommune har sjørrettførende bekker, og det bør fokuseres på å prioritere tiltak som opprettholder og der det er nødvendig, forbedrer fiskens vandringsmuligheter og leveområder. Utløpet av Glomma har også en stor bestand brakkvannssik som en bør tilstrebe økt kunnskap om.

For industrien, bør det være en målsetning å etterstrebe lavest mulig utslipp gjennom renseløsninger, utslippskutt og god teknologiutnyttelse. Tidligere tiders utslipp gjør at man har problemer med forurensede sedimenter i store deler av utløpsområdene til Glomma. Forsvarlig behandling av forurensede sedimenter og kunnskapsinnhenting på temaet bør være et mål. Glomma fra Greåker til sjøen har også fått utsatt frist for miljømåloppnåelse. Tiltak skal settes inn, men naturgitte forutsetninger gjør at det tar lenger tid å se effektene av tiltakene.

8.4. Halden

Halden kommune sin andel i Glomma sør består av 10 vannforekomster, hvorav 3 kystforekomster. De mest utbredte er vannforekomstene fra Rokke via Berg og ut til Røsnes. Dette er områder preget av landbruksaktivitet og spredt bebyggelse. Det er dermed avløps- og landbrukstiltak som er mest sentrale i dette området. Mange av Haldens kystbekker er ørretførende og tiltak er viktig for livsgrunnlaget til stammene.

Kommunenavn: Halden		
Vannforekomst ID + navn	Risiko	Påvirkning
002-3380-R Bekkefelt Skjeklesjøen	Nei	
002-656-R Bekkefelt til Rokkevannet	Nei	Spredt beb. Sur nedbør
002-644-R Hjelmungbekken	Ja	Fulldyrket mark Spredt beb. Avrenning transport
002-743-R Ingedalsbekken	Ja	Fulldyrket mark Spredt beb. Renseanlegg 2000
002-3343-R Lite påvirka deler av Isesjø's bekefelt	Nei	
002-3550-R Påvirkede småvassdrag til Singlefjorden	Ja	Fulldyrket mark Utslipp gjødsellager Spredt bebyggelse
002-3523-L Rokkevannet	Ja	Fulldyrket mark
0101010303-C Røsneskilen	Ja	Fulldyrket mark Diffus avrenning
0101010301-C Singlefjorden	Ja	Diffus avrenning
0101010302-C Svalerødkilen	Ja	Diffus avrenning

Fig. 18. Vannforekomster i Halden kommune med påvirkninger.

Kommunen har planer for opprydning i spredt avløp som er delvis gjennomført i kystområdene. (Fig. 19). Resterende områder vil få pålegg og krav om tilknytning som skal være i drift senest 2021.

Kommunenavn: Halden		
Vannforekomst ID + navn	Avløp - gjennomført	Avløp - planlagt
002-644-R Hjelmingbekken		Spredt avløp 2021
002-3550-R Påvirkede småvassdrag til Singlefjorden		Spredt avløp 2021
002-3523-L Rokkevannet		Spredt avløp 2021
0101010303-C Røsneskilen	Spredt avløp	
0101010301-C Singlefjorden	Spredt avløp	Spredt avløp 2021
0101010302-C Svalerødkilen	Spredt avløp	Spredt avløp 2021

Fig. 19. Halden kommune sine planer for opprydning i spredt avløp i Glomma sør.

For landbrukssektoren er det som for øvrige kommuner variasjon i oppslutning om redusert jordbearbeiding med reduksjon de siste år (fig. 6). Vegetasjonssoner har hatt en liten nedgang, og på grasdekte vannveier har nivået ligget relativt lavt. Det er relativt liten oppslutning om SMIL sammenliknet med andre kommuner.

8.4.1. Målsetning

På avløpssiden bør hele området være ryddet opp i når det gjelder spredt avløp. Videre bør det motiveres til økt bruk av RMP- og SMIL- ordningen, særlig rundt Rokkevannet. Rokkevannet har utsatt frist for måloppnåelse til 2027.

8.5. Hvaler

Hvaler er i en litt spesiell situasjon i og med at kommunen består for en stor del av kystvann, med diffuse/ langtransporterte påvirkninger fra kilder utenfor kommunen. Den påvirkes av Glomma fra innlandet og fra havet fra utsiden. Det er dermed mer utfordrende for Hvaler med konkrete tiltaksprogram for sine vannforekomster, da påvirkerne er mer sammensatt og ofte lite lokale. Som en ser av figurene 6- 10, så er det lite landbruksaktivitet og dermed tiltakspotensiale i forhold til andre kommuner i vannområdet.

Kommunenavn: Hvaler	
Vannforekomst ID + navn	Risiko
002-153489-L Arekilen	Nei
0101010407-C Asmalsundet	Ja
0101000032-1-C Bolærne-Færder	Nei
0101000030-C Færder- Torbjørnskjær	Nei
002-3547-R Kystbekker Hvaler og Kråkerøy	Nei
0101010500-C Lera	Ja
0101010408-C Løperen	Ja
0101010401-C Ramsøflaket- Østerelva	Ja
0101010306-C Sandholmene	Ja
0101010301-C Singlefjorden	Ja
0101010406-C Skjelbusundet	Ja
002-3368-R Upåvirka skogsbekker til Singlefjorden	Nei
0101000032-2-C Vauerkilen	Ja

Fig. 20. Hvaler kommune sine vannforekomster

Hvaler har allikevel sine satsningsområder. På avløpssiden er det ca 200-250 husstander av totalt drøye 2100 som ikke er påkoblet offentlig avløpsnett og skal tilkobles. Det er også noen husstander kommunen ikke har tilbud tilgjengelig for og som vil måtte bruke alternative løsninger.

Kommunen har stor andel fritidsbebyggelse og av ca 4700 hytter er ca halvparten tilkoblet offentlig avløp. Kommunen skal vedta ny VA-plan for 2016-2028 som vil inneholde tiltak for ca 200 mNOK. Kommunen fokuserer også på fremmedvannsproblematikk med en egen ansatt ressurs på feltet. Videre er det generelt fokus på kystrelatert vannproblematikk.

8.5.1. Målsetning

Kommunen bør følge opp ny VA-plan og ha fokus på å utføre tiltakene som planlagt. Det er også arbeid på gang for å videreføre Oslofjord- samarbeidet ved å etablere et kyst-nettverk hvor bl.a kystkommunene kan delta og dra veksler på hverandres erfaringer og drøfte problemstillinger knyttet til forvaltning av kystvannressurser.

8.6. Rakkestad

Rakkestad kommune har 32 vannforekomster. Et utvalg av vannforekomstene med påvirkninger er presentert i fig. 21. Svært mange er i moderat eller dårligere tilstand, og det er spredt bebyggelse og landbrukspåvirkning som er de mest sentrale. I tillegg er det en del vann i indre områder som har problemer med forsurening. Rakkestad kommune ønsker å prioritere øvre og nedre deler av Rakkestadelva, Schiesvassdraget og Dørja.

Schieselva, Rakkestad. Foto: Ole Håkon Heier

Kommunenavn: Rakkestad		
Vannforekomst ID + navn	Risiko	Påvirkning
002-3382-R Bekkefelt Ertevannet	Nei	Sur nedbør Fulldyrket mark
002-3380-R Bekkefelt Skjeklesjøen	Ja	Sur nedbør Fulldyrket mark
002-712-R Dørja	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse Bekkelukking
002-134-L Ertevannet	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
002-30-R Frønebekken og fjellaområdet sør	Ja	Sur nedbør
002-3399-L Honningen	Ja	Sur nedbør
002-3448-L Kløsa	Nei	
002-24-R Langevann og fjellaområdet i Rakkestad	Ja	Sur nedbør
002-3336-R Levernesbekken	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse Sur nedbør
002-3343-R Lite påvirka deler av Isesjøs bekkefelt	Nei	
002-760-R Nedre deler av Rakkestadelva	Ja	Fulldyrket mark Regnvannsoverløp Renseanlegg Spillvannslekkasje Spredt bebyggelse.
002-3450-R Sidebekker til Rakkestadelva	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
002-3383-R Skisvassdraget	Ja	Fulldyrket mark Renseanlegg
002-135-L Skjeklesjøen	Ja	Fulldyrket mark
002-3477-R Små sidebekker til Glomma Rakkestad og Eidsberg	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
002-3328-R Øbybekken	Nei	
002-3378-R Øverbybekken	Ja	Sur nedbør Fulldyrket mark
002-3362-R Øvre deler av Glomma i Østfold	Ja	Fulldyrket mark Regulering
002-3349-R Øvre deler av Rakkestadelva	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse Forbygninger

Fig. 21. Utvalg av Rakkestad sine vannforekomster med påvirkninger

Det jobbes med opprydning i spredt avløp i hele kommunen, og dette arbeidet vil være ferdigstilt i 2018. Rakkestad kommune har en Hovedplan Vann- og avløp – Handlingsplan 2015-2025. For hovedplanperioden vil det investeres ca 60 mNOK i sanering av kommunalt avløp. Ca 50 mNOK av disse vil investeres innen 2021, jf. planen.

For redusert jordbearbeiding var det økende oppslutning frem til 2011, som var et toppår med hele 53000 da i denne tilskuddskategorien, som er høyeste nivå for hele perioden for alle kommunene. 2012 var også et godt år, før oppslutningen ble halvert i 2013 og 2014, på samme vis som vi ser for de fleste andre kommunene. I 2015 var det igjen en liten økning, sannsynligvis grunnet en våt høst. Dette viser at Rakkestad har et stort potensiale i å øke antall dekar med redusert jordbearbeiding, dersom det oppleves som gunstig å kunne kombinere miljøtiltak med effektiv landbruksdrift. Rakkestad er av de største landbrukskommunene i vannområdet, og det vil derfor være mye å hente på at oppslutningen om miljøtiltakene i nærheten av vannforekomstene økes.

Når det gjelder SMIL-tildelinger har det vært en økning i tilslutningen. Videre har det vært tilført et rent dreneringstilskudd på 1,7 mNOK fra Fylkesmannen som pr januar 2016 snart er brukt opp.

8.6.1. Målsetning

Tiltakene som gjøres på spredt avløp vil være positivt for hele kommunen. Planene som ligger inne for sanering av kommunalt avløp frem til 2024, vil medføre positive virkninger særlig for nedre deler av Rakkestadvassdraget. Det er viktig å følge opp handlingsplanen i forestående budsjetttrunder, for å holde trykk på fremdriften.

Det bør satses særlig på å få opp bruken av RMP-tildelinger til redusert jordbearbeiding. Det vil være viktig å gjennomføre lokal rådgivning og informasjon for å motivere til økt bruk.

For mange av de indre delene er forsuring et sentralt problem. Kalkingsstrategier og omfang er i følge jeger- og fiskeinteresser ikke gode nok for å avbøte problemet, og det trengs mer engasjement og satsning fra sentrale myndigheter for å øke fokus på kalking. Vannområdet kan bistå interesseorganisasjonene i dette arbeidet.

Rakkestad bør også fokusere på allmennhetens tilgjengelighet til Glomma med tilrettelegging for tilkomst på naturlige plasser, jf. samme kommentar til Askim og Eidsberg.

8.7. Råde

Søndre deler av Råde ligger i nedslagsfeltet til Glomma sør. Kommunen har 9 vannforekomster i vannområdet. De mest sentrale er vannforekomstene nær Skinnerflo, Seut og Løkkebekken. Det er spredt avløp og fulldyrket mark som er de viktigste påvirkere, og som en bør sette inn tiltak i forhold til.

Kommunenavn: Råde		
Vannforekomst ID + navn	Risiko	Påvirkning
002-779-R Bekkefelt Skinnerflo	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
002-3570-R Bekkefelt til Mingevannet/ Vestvannet/ Aagaardselva	Nei	
003-95-R Kallerødbekken	Ja	Fulldyrket mark Regnvannsoverløp
002-3493-R Landbrukspåvirka bekkefelt Glommas vestre løp	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
002-671-R Løkkebekken	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
002-3461-R Seutelva med bekkefelt	Ja	Fulldyrket mark Spredt beb.
002-115-L Skinnerflo	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
002-3348-R Skinnerflo	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
0101020101-C Ytre Oslofjord	Nei	Langtransportert

Figur 22. Råde kommune sine vannforekomster i Glomma sør.

Råde er i ferd med å utarbeide en Handlingsplan 2015-2021 om opprydning i avløp fra spredt bebyggelse. Kommunen er delt inn i soner etter når opprydning er tenkt gjennomført. For de fleste vannforekomster i Glomma sør sitt nedbørfelt, vil opprydning være gjennomført innen 2021. For øvre deler av Løkkebekken vil en være ferdig i 2018.

Råde er den kommunen i Glomma sør som har minst landbruksareal i vannområdet, bortsett fra Hvaler. Allikevel ses den samme trenden med en halvering av areal med redusert jordbearbeiding som for de andre kommunene, selv om absolutt-tallene er lavere. Det har ikke vært tildelt SMIL- midler innenfor Glomma sør sitt areal de senere årene. Et aktuelt tiltak ville være å kartlegge gamle hydrotekniske anlegg og motivere til å søke tilskudd til reparasjonstiltak.

8.7.1. Målsetning

Gjennom handlingsplan for spredt avløp bør det være en målsetning å ha ryddet opp i spredt avløp i løpet av planperioden.

På landbrukssiden bør det jobbes med å øke oppslutningen om RMP- tiltak og særlig i direkte tilknytning til vannforekomstene. Det bør også jobbes med økt oppslutning om SMIL- ordningen. Reparasjon av gamle hydrotekniske tiltak er et viktig tiltak, og det bør gjøres en kartlegging av behovet for så å motivere til gjennomføring der det er relevant. Fangdammer kan også søkes gjennom SMIL, og kan være et viktig tiltak lokalt.

8.8. Sarpsborg

Sarpsborg har 48 vannforekomster, og 40 av dem er i moderat eller dårligere tilstand. Påvirkningsbildet er varierende. I utkantstrøk er det spredt avløp, landbruksvirksomhet som er sentrale påvirkere, nærmere byen kommer regnvannsoverløp, urban forurensing og industriutslipp inn.

Da kommunen har mange vannforekomster, vises et utvalg i figur 23. Det er plukket ut dem det anses viktig å ha trykk på, og noen vannforekomster er samlet i naturlige vassdragsavsnitt.

Kommunenavn: Sarpsborg		
Vannforekomst	Risiko	Påvirkning
Bekkefelt Hafslundskogen	Ja	Regnvannsoverløp Spillvannlekkasje
Bekkefelt Nipa	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
Bekkefelt Visterflo	Ja	Fulldyrket mark
Glomma fra Greåker til sjøen	Ja	Avrenning byer Konstruksjoner i elv
Glomma fra Sarpsfossen til samløp Visterflo ved Greåker	Ja	Utslipp industri Avrenning fra byer Regulering
Guslundbekken	Ja	Fulldyrket mark Avrenning transport
Hjelmungbekken	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse Avrenning transport
Ingedalsbekken	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse Renseanlegg
Isesjøen med sidevassdrag	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
Skjebergbekken	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse Regnvannsoverløp
Skjebergkilen	Ja	Fulldyrket mark
Skjørenbekken	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
Småbekker til Glomma sør for Sarpsfoss	Ja	Fulldyrket mark Søplefyllinger Regnvannsoverløp
Tunevannet	Ja	Fulldyrket mark Avrenning fra byer
Tveterbekken	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
Vestvannet	Nei	
Visterflo	Nei	Fulldyrket mark
Ågårdselva	Nei	Dam Regulering Fiskehinder
Åkentobekken/ Bjønnengbekken	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse

Fig. 23. Utvalg av Sarpsborg sine vannforekomster med påvirkninger.

Sarpsborg kommune vedtok i 2008 en lokal forskrift om utslipp av avløpsvann og er i gang med opprydding i spredt avløp. Det er allerede gjennomført en storstilt

utbygging som legger til rette for at ca. 2000 hytter i kystsonen kan tilknyttes kommunalt nett via private VA-lag. I overkant av 1400 boliger er lokalisert til spredt bebyggelse, hvor ca. 10 % har tilfredsstillende løsninger. I tillegg til private løsninger jobber kommunen med å utvide vann- og avløpsnettet i utvalgte områder. Det er definert 20 områder hvor avløpsanleggene bygges ut i etter prinsippene for trykkavløp, og utbyggingen skal etter planen ferdigstilles i 2020. Pr. dags dato er fem anlegg ferdigstilt og flere er under gjennomføring.

Avløpsnettet i Sarpsborg består av ca. 160 km fellesledninger, ca. 300 km spillvannsledninger og ca. 200 km rene overvannsledninger. Fellessystem er utbredt i eldre bydeler. Fellesanlegg og gamle ledninger, sammen med overløp og pumpestasjoner som ikke er optimalt dimensjonert medfører forurensning til Glomma og andre lokale vannforekomster. I høringsutkastet for ny kommedelplan for vei, vann og avløp 2015-2026 beskrives mål, strategier og tiltak for å bedre avløpsforholdene. Separering av kommunalt avløpsnett er ett av satsningsområdene, og det skal brukes i størrelsesorden 60 mill. kroner årlig i perioden fram til 2019 og tilsvarende den neste 4-års perioden fra 2020-2023. Overvann utgjør et mindre problem i Sarpsborg enn i de fleste andre kommuner da tettbebyggelsen i hovedsak ligger på høydedrag med avrenning til flere sider. Klimaendringer, økt urbanisering og befolkningsøkning vil kunne gi framtidige utfordringer på dette området og har derfor også fått fokus i ny VVA-plan.

Landbrukstiltak i form av redusert jordbearbeiding har som for de andre kommunene hatt varierende oppslutning med en topp i 2011-2012. Etter det er oppslutningen omtrent halvert i 2013 og 2014. Når det gjelder vegetasjonssoner ligger nivået nesten på høyde med Rakkestad. SMIL- tildelingene har variert siden 2010. Selve nivået ligger noe lavere enn andre kommuner når en ser i forhold til jordbruksarealet. I 2016 planlegger kommunen et økt fokus på SMIL-ordningen og prioritering av hydrotekniske tiltak.

Tunevannet og Isesjø med nedbørfelt er viktige vannforekomster og rekreasjonsområder for Sarpsborgs befolkning. I tillegg til Glomma er Isesjø drikkevannskilde for Sarpsborg. . Både Tunevannet og Isesjø har vært næringsrike innsjøer i lengre tid, der økosystemet har kommet ut av balanse og oppblomstring av blågrønnalger er et problem. Innsjøer med tilsvarende utfordringer hvor det er gjennomført tiltak over flere år, viser at det er et svært langsiktig arbeid å snu denne utviklingen. Kommunen har på grunn av vannkvalitet og store brukerinteresser hatt et spesielt fokus på Tunevannet og Isesjø. Det er utarbeidet egne handlingsplaner for disse innsjøene. I juni 2014 vedtok bystyret også å utarbeide et tiltaksprogram for vann som skal omfatte alle vannforekomster i Sarpsborg med risiko for ikke å nå miljømålet, og vannforekomster med behov for forebyggende tiltak. Dette inkluderer reviderte tiltaksplaner for Tunevannet (i 2016) og Isesjø (2017/2018).

8.8.1. Målsetning

Det bør være en målsetning at VA-nettet er utvidet til å dekke områder med spredt bebyggelse der kostnadene for hovedanleggene ikke overstiger gjennomsnittlige VA-kostnader for øvrig bebyggelse. Å utstede pålegg om opprydning i spredt avløp for de som ikke kommer inn under kommunale avløpssystem, bør være utført i løpet av planperioden. Videre bør man være godt i gang med separering (separate rør for

spillvann og overvann) av de deler av eksisterende avløpsnett som består av fellesledninger.

Handlingsplaner for Tunevannet og Isesjø bør kunne ut i konkrete tiltaksforslag og prioritering av disse. Høyt prioriterte tiltak med god virkningsgrad bør gjennomføres.

Omfang av miljøtiltak i landbruket bør økes, både med tanke på RMP og SMIL.

Kommunen bør også ha fokus på de grønne lungene langs Glomma og utnytte elva i et bymiljøperspektiv sammen med grøntområder.

8.9. Skiptvet

Skiptvet har 9 vannforekomster i Glomma sør, hvorav 2 er i god tilstand, resten har moderat tilstand. Skiptvet kommune er en landbrukskommune, hvor landbrukspåvirkning og spredt avløp er sentrale påvirkere for vannforekomstene.

Kommunenavn: Skiptvet		
Vannforekomst ID + navn	Risiko	Påvirkning
002-3367-R Bekkefelt til Glomma sør for Solbergfoss	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
002-3570-R Bekkefelt til Minge vannet/ Vestvannet/ Aagardsel	Nei	
002-784-R Haugen/ Librubekken	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
002-3475-R Haugsbekken	Nei	
002-3476-R Hoelsbekken/ Vidnesåa	Ja	Renseanlegg
002-3443-L Minge vannet/ Glomma	Nei	
002-689-R Mjølkebergbekken	Ja	Fulldyrket mark
002-3377-R Små landbrukspåvirka bekker til Glomma i Skiptvet	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse Bekkelukking
002-3362-R Øvre deler av Glomma i Østfold	Ja	Fulldyrket mark Regulering

Fig. 24. Skiptvet kommune sine vannforekomster med påvirkninger.

Skiptvet kommune er i gang med opprydning i spredt avløp og dette arbeidet vil være ferdigstilt i 2018. Haugsbekken og Hoelsbekken er viktige vannforekomster for kommunen. Kommunene vil prioritere oppstart av ny VVA- plan i 2016, hvor behov, kostnader og prioriteringer blir klarlagt.

Oppslutningen om redusert jordbearbeiding følger samme trend som for de andre kommunene. Antall dekar har variert, med en topp i 2011/ 2012 og så en halvering de to påfølgende årene. Uavhengig av årsak, viser det at det er forbedringspotensial dersom det settes inn stimuli til å øke oppslutningen.

Kommunen har hatt en god oppslutning om SMIL de siste årene.

8.9.1. Målsetning

Opprydning i spredt avløp i 2018 vil gi positiv effekt for vannforekomstene. Ny VVA- plan for kommunen skal prioriteres og tiltak bør iverksettes på de mest prekære

områdene i denne planperioden. På landbrukssiden bør det jobbes med tiltak for å få økt oppslutning om tilskuddsordningene, selv om SMIL- oppslutningen har vært god.

Det bør jobbes med økt tilgjengelighet for allmennheten til selve Glomma der det er naturlig, på samme måte som beskrevet for Askim, Eidsberg og Rakkestad.

8.10. Spydeberg

Spydeberg har 11 vannforekomster. Glomma sitt hovedløp er i god tilstand, det samme er innsjøen Lyseren. Øvrige vannforekomster er i moderat tilstand.

Spydeberg er også en kommune preget av spredt bebyggelse og landbruksaktivitet, som da er sentrale påvirkere.

Kommunenavn: Spydeberg		
Vannforekomst ID + navn	Risiko	Påvirkning
002-3359-R Bekkefelt til Glomma oppstrøms Solbergfoss	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
002-3367-R Bekkefelt til Glomma sør for Solbergfoss	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
002-680-R Bekker til Lyseren	Nei	Spredt bebyggelse
002-3356-R Glomma fra Øyeren til Solbergfoss	Nei	Fulldyrket mark
002-767-R Hyllibekken	Ja	Industri Spillvannlekkasje Avrenning fra byer Fulldyrket mark
002-691-R Kjosbekken	Ja	Fulldyrket mark
002-137-L Lyseren	Nei	
002-689-R Mjølkebergbekken	Ja	Fulldyrket mark
002-687-R Skarnesbekken	Ja	Avrenning grustak Fulldyrket mark
002-3472-R Smalelva	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
002-3362-R Øvre deler av Glomma i Østfold	Ja	Fulldyrket mark Kraftutbygging

Fig. 25. Spydeberg kommune sine vannforekomster med påvirkninger.

Innenfor spredt avløp er kommunen godt i gang i samtlige vannforekomster og vil være ferdige ved utgangen av 2018. Kommunen er også i gang med sanering av kommunalt ledningsnett. Dette er en prosess som vil pågå i mange år og avhengig av kommunale bevilgninger. Kjente kostnader ligger på i overkant av 100 mNOK.

Lyseren, Kjosbekken, Smalelva og Skarnesbekken er viktige vannforekomster som kommunen ønsker å prioritere. Lyseren er drikkevannskilde samt et svært viktig rekreasjonsområde. Lyseren har god tilstand, men har som eneste vannforekomst i Glomma sør målsetning om Svært god økologisk tilstand i 2021.

Når det gjelder RMP så har oppslutningen om redusert jordbearbeiding vært varierende, med topp i 2011 og så en klar reduksjon. For SMIL- tilskudd var spesielt 2014 et godt år.

8.10.1. Målsetning

Det er viktig for Spydeberg å prioritere tiltak som har effekt på Lyseren og følge opp vedtatte planer. For øvrige vannforekomster er det viktig å lande resterende opprydning i spredt avløp, og sørge for å holde trykk på saneringsplaner av kommunalt ledningsnett. Det bør jobbes med økt trykk på RMP- ordningen og fortsatt oppslutning om SMIL- tiltak, særlig i prioriterte områder og der en er sårbar for reduksjon i vannkvalitet.

Prosjekter som sikrer allmennheten økt tilgjengelighet til Glomma vil bidra til økt oppmerksomhet rundt vannkvalitetsspørsmål.

8.11. Trøgstad

Trøgstad sin andel av Glomma Sør består hovedsakelig av to vannforekomster- Hæra nord for Ramstad samt Sidebekker til Hæra nord for Ramstad. Fulldyrket mark og avløp fra spredt bebyggelse er sentrale påvirkere.

Kommunenavn: Trøgstad		
Vannforekomst ID + navn	Risiko	Påvirkning
002-3359-R Bekkefelt til Glomma oppstrøms Solbergfoss	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
002-3453-R Dalselva	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
002-3364-R Fuskbekken/ Moenbekken	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse
002-3356-R Glomma fra Øyeren til Solbergfoss	Nei	Fulldyrket mark
002-613-R Hæra nord for Ramstad	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse Endring elveløp
002-3312-R Lite påvirka sidebekker til Hera nord for Ramstad	Nei	Forsuring
002-3572-R Sidebekker til Dalselva	Ja	Spredt bebyggelse Sur nedbør
002-3313-R Sidebekker til Hera nord for Ramstad	Ja	Fulldyrket mark Spredt bebyggelse Spillvannlekkasje

Fig. 26. Trøgstad kommune sine vannforekomster med påvirkninger.

På avløpssiden er det utbygd spredte avløpsanlegg og det arbeides med tilkobling til offentlig avløpsnett. Kommunen har vedtatt politisk en utbyggingsplan hvor kommunen er prioritert i soner. Opprydning i spredt avløp skal etter planen være ferdig i 2021. For RMP har tilskuddene til redusert jordbearbeiding vært svært varierende, som for øvrige kommuner. Det har vært noe nedgang i oppslutning både på vegetasjonssoner og grasdekte vannveier. Oppslutningen om SMIL har vært ganske bra de siste årene.

8.11.1. Målsetning

Kommunen har vedtatt Vannmiljøplan 2012-2023. Her er det egne målsetninger for Hæra. Følgende tekst er hentet fra planen: Tilslamming og gjengroing av elveløpet

skal reduseres, og problemer med flom og uttørking skal reduseres. Dette vil være gunstig for fisk og kreps, og bedre egnetheten for bading og rekreasjon. Innholdet av tarmbakterier skal reduseres. Egnethet for bading og rekreasjon skal være minst egnethetsklasse 3, mindre egnet, det vil si at innholdet av TKB skal være lavere enn 1.000 /100 ml. Det er også en målsetting å begrense omfanget av begroingsalger. Det settes derfor et mål om innhold av total fosfor < 100 µg/l. Disse målsettingene gjelder også for alle tilløpsbekkene til Hæra. Verneverdiene i Hæra naturreservat skal opprettholdes. Hæra og Hæras nærmiljø skal bevares som et positivt element i landskapet. Grefslisjøen er en del av vassdraget, som i likhet med elvene sliter med gjengroingsproblematikk. Dette bør også ha fokus i det helhetlige arbeidet.

Avløpstiltakene vil bidra til å nå målsetningene. På landbrukssiden vil det være behov for økt oppslutning om RMP og SMIL. Fortsatt fokus på bekkkanter vil være viktig.

9. Felles vannforekomster

Mye av hensikten med vannforskriftarbeidet er at «vannet skal forvaltes der det renner». Det vil si at mange vannforekomster er strekker seg over flere kommuner. Som eksempel, er 12 av Eidsberg sine 18 vannforekomster felles med andre kommuner. 25 av Fredrikstad sine 36 vannforekomster er felles med nabokommunene. 16 av Rakkestad sine 31 vannforekomster er felles. For noen vannforekomster, er det også kontakt mot de andre vannområdene. Det er viktig at kommunene har god dialog om felles vannforekomster når det kommer til tiltaksgjennomføring. Vannområdet kan være med å bidra til en overordnet tiltaksoversikt og at kommunene kan samarbeide om helhetlige tiltaksforslag på tvers av kommunegrensene.

10. Pilotprosjekt

Tiltaksgjennomføring har vært diskutert i faggrupper og politisk styringsgruppe i overgangen til ny planperiode. Det er enighet i disse foraene at man skal løfte frem noen enkelte vannforekomster hvor man setter tiltaksgjennomføringen i system, i tett samarbeid med kommune, grunneiere, brukerinteressenter, samt relevant regional forvaltning. Det er naturlig at det er vannområdet som koordinerer dette arbeidet.

Hæra- og Rakkestadvassdraget er viktige tilførselsvassdrag til Glommas hovedstreng. Det har derfor vært ønskelig å finne vannforekomster i disse vassdragene som kandidater til pilotprosjekt.

Lundebyvannet (002-3360-L) i Eidsberg kommune er en god kandidat til et pilotprosjekt for tiltaksgjennomføring. Vannet er et populært område for fisking og bading, men er dessverre preget av dårlig vannkvalitet. Vannforekomsten har dårlig økologisk tilstand. Blant påvirkerne er avrenning fra fulldyrket mark sentralt. Lundebyvannet er en god kandidat for et prosjekt, da det er mange som vil ha stor interesse og glede av en bedre vannkvalitet. Man er avhengig av en helhetlig oppslutning blant alle brukere for å nå målene, og det er det ansett mulig å få her.

Det er gjort liknende prosjekter tidligere, f.eks i Morsa. Vannområdene jobber tett sammen, og det er tanken å hente erfaringer fra Vestre Vansjø-prosjektet. Å sette

tiltak i system, med konkrete avtaler og tett oppfølging, vil sikre at alle er med, og at aktørene får et eierskap til prosjektet.

Våren 2016 vil det gjøres et forprosjekt. Det er søkt midler fra Miljødirektoratet til forprosjektet, som vil bestå av danning av en prosjektgruppe samt kunnskapsinnhenting for å kunne prioritere tiltak. Arbeidet vil kunne utløse en prosjektplan/ arbeidsplan med målsetninger, tiltaksprioritering, kostnader og finansiering samt tidsplan.

Det vil gjøres en kartlegging av sentrale påvirkere, samt hva som gjøres av tiltak allerede i dag. Dette inkluderer både private og kommunale/ offentlige instanser. Det vil også være sentralt å samarbeide med nabokommuner som planlegger tiltak rundt naboforekomster som vil ha en innvirkning på vannkvaliteten i Lundebyvannet. Det vil være et spesielt fokus på samarbeid og medvirkning med bønder, grunneiere og de ulike brukergruppene rundt vannforekomsten.

I oppstarten vil det være behov for en del møtevirksomhet og kartlegging av tiltak og kunnskapsbehov, samt informasjon. Forprosjektet vil ha som mål å etablere en prosjektgruppe bestående av et bredt utvalg interessenter, og utarbeidelse av en tiltaksplan som kan settes i verk så snart aktuelle tiltak er klarlagt og prioritert.

Det er ønskelig å kombinere utnyttelse av «tradisjonelle» tiltakstyper samt skjele til FoU- prosjekter på nye tiltakstyper, som kan prøves i kombinasjon med andre. Det vil være naturlig å knytte til seg en FoU- samarbeidspartner som kan være med å gi råd og dokumentere tiltak. Videre vil overvåkningsbiten bli sentral etter at tiltaksprogrammet er iverksatt, for å måle resultatene av tiltaksinnsatsen.

Noen av tiltakene vil kunne dekkes gjennom etablerte støtteordninger. Andre tiltak vil det være nødvendig å innhente ekstra midler til, for å kunne gjennomføre. Kartlegging av finansielle muligheter vil inngå i forprosjektet.

Lekumelva, Eidsberg. Foto: Ole Håkon Heier

Avhengig av muligheten for finansiering, er det også interessant å se på tilsvarende 1-2 prosjekter andre steder i vannområdet. Ertevannet i Rakkestad og Seutelva/Skinneflo i Fredrikstad/ Råde er også pekt på som mulige kandidater for et prosjekt. Det vil settes ekstra fokus på innhenting av midler i forhold til å gjennomføre tiltak i «pilotområdene» som velges ut.

Prosjektgruppen rapporterer gjennom Vannområdets daglig leder til faggrupper og styringsgruppe om status og fremdrift i pilotprosjekt(ene). Målet er at tiltaksgjennomføring og arbeidsmetoder skal kunne overføres til andre områder og at man kan dra nytte av resultatene over flere av kommunene.

Siden pilotprosjektene fremdeles er på skissestadiet, vil detaljerte planer komme i egen prosjektbeskrivelse som utarbeides sammen med faggruppene og fremlegges styringsgruppen på et senere tidspunkt.

11. ØKONOMISKE FORHOLD OG FINANSIERING

I arbeidet med vannforskriften medfølger det ikke midler til tiltaksgjennomføring. Det er forutsatt at det er sektorene selv som skal finansiere tiltakene som foreslås.

Mange av tiltakene som foreslås, berører kommuner eller private.

Avløpstiltakene vil til syvende og sist dekkes privat. Opprydning i spredt avløp dekkes direkte av utbygger. Kommunale avløpstiltak gjennomføres i kommunal regi, men dekkes gjennom offentlige gebyrer og økning i disse når investeringene blir såpass store at gjeldende gebyrsatser ikke dekker opp for investeringen. Økning av kommunale satser kan allikevel være et diskusjonstema politisk, og dersom det ikke er politisk vilje til å øke gebyrsatser, kan dette medfølge at prosjekter blir satt på vent. Dette vil i så fall kunne forsinke måloppnåelse for en bedre vannkvalitet.

Landbrukstiltak bekostes av den enkelte gårdbruker, men som beskrevet i tidligere avsnitt er det ulike tilskuddsordninger man kan søke på for å redusere den private økonomiske innsatsen. RMP- satsene settes av Fylkesmannen, og ved rullering av ordningen er det anledning til å justere satsene i forhold til de tiltakene en mener vil ha best effekt. Når en ser den store variasjonen i oppslutning det har vært i foregående år, er det tydelig at det må sterkere insentiver inn for å øke og holde oppslutningen stabilt høyere.

SMIL- tilskuddene er engangs investeringstilskudd til miljøtiltak. Hydrotekniske tiltak (dreneringer/ grøfter) og fangdammer er de vanligste tiltakene å søke tilskudd til. Her dekkes vanligvis ca 50- 70 % av investeringskostnaden gjennom tilskuddsordningen.

Kommunene har gode muligheter gjennom planprosesser til å utvikle sine områder på en best mulig måte i forhold til vannkvalitet. Når det kommer til overvannshåndtering i et klimaperspektiv, vil det være avgjørende at kommunene utfører «smart planlegging» og utnytter kommunale planprosesser til å gjennomføre endringer til det bedre. Dette vil være gunstigere økonomisk enn å bruke store summer på å avbøte problemer i etterkant. Overvannsproblematikk og klimatilpasning er et sentralt fokusområde for kommunene, og ved å være bevisst på dette i overordnede kommuneplaner samt saksbehandling for øvrig, er det mye å hente.

Det er en viktig problemstilling hva en gjør i svært forurensede områder, f.eks urbane områder preget av industri, urbane utslipp etc., og som har vært gjenstand for påvirkning i mange år. Kostnadene for å rydde opp vil i mange tilfeller være enorme. Hvem skal ta den kostnaden? Er det rimelig at dagens påvirkere skal betale for alle «gamle synder»? Det er heller ikke sannsynlig at store kostnader kan løftes av det offentlige lokalt. Det er da stor sannsynlighet for at det ikke gjøres noe med problemet, i mangel på ressurser for å løse problemet. I noen tilfeller kan også opprydning være en miljørisiko i seg selv- og kostnadskrevende.

Det er uansett viktig at de som besitter utslippstillatelser, er sitt ansvar bevisst og søker beste tilgjengelige teknologi for minimal miljøpåvirkning. Det er eksempler på at industri har fornyet renseteknologi etc og at dette har hatt stor positiv påvirkning på vannmiljøet- f.eks i Tista i Halden hvor det har lyktes å få tilbake laksestammen i elva etter at industrien har forbedret utslippspraksis.

Et viktig spørsmål å stille, er hva om «alle» setter inn anbefalte tiltak- hvor langt kommer vi da? Når vi god miljøtilstand? Og dersom ikke- hvilke tiltak må settes inn for å nå miljømålet? Og hvem skal betale den kostnaden?

Planen kan ikke besvare alle disse spørsmålene- men en må være problemstillingen bevisst og vite at dette med kostnader uansett vil være en begrensning for optimal tiltaksgjennomføring.

12. KOMMUNIKASJON OG INFORMASJON

12.1. Organisering og arbeidsform

Vannområdet er bygd opp på følgende vis:

Styringsgruppa:

Styringsgruppa består av ordførerne, eller en vararepresentant, i de 11 deltagerkommunene, representanter for fylkesmannen i Østfold og Østfold fylkeskommune. Styringsgruppa har det overordnede ansvaret for arbeidet og tar prinsipielle avgjørelser herunder å fastsette; mandat, mål, organisering, framdrift og økonomi. Styringsgruppa ledes av ordfører i Rakkestad kommune. Daglig leder er styringsgruppas sekretær.

Arbeidsutvalg

For å sikre en smidig arbeidsform har styringsgruppa nedsatt et arbeidsutvalg. Arbeidsutvalget oppgaver er å forberede saker til styringsgruppa samt å avklare mindre prinsipielle saker på vegne av styringsgruppa. AU ledes av ordfører i Rakkestad kommune. Daglig leder er AU's sekretær.

Daglig leder

Daglig leder er administrativ og faglig leder av vannområdearbeidet. Dvs. daglig ledelse, koordinering, økonomistyring og sekretærfunksjon. Daglig leder skal planlegge og organisere framdrift av arbeidet sett i forhold til vedtatte mål og aktivt fremme forslag til framdrift/videreutvikling av arbeidet for styringsgruppa. Daglig leder skal videre gjøre arbeidet kjent og sikre informasjonsflyt og medvirkning i hele vannområdet.

Faggruppene

Arbeidet er delt inn i 3 faggrupper; avløp, landbruk og vannkvalitet. Faggruppene skal utvikle helhetlige strategier i vannområdet og sørge for framdrift innen eget fagfelt. Faggruppene består av representanter fra kommuner og relevante sektormyndigheter. I vannkvalitetsgruppen er det i tillegg frivillige interesseorganisasjoner representert.

Faggruppene skal foreslå tiltak og utarbeide strategier som grunnlag for de geografiske handlingsplanene. Faggruppene konstituerer seg med egne ledere og har selv ansvaret for møter i samarbeid med daglig leder som er faggruppens sekretær.

Det avholdes ca 4 møterunder pr år i faggrupper og styringsgruppe. I faggruppene avløp og landbruk er det fokus på relevante fagspørsmål. I vannkvalitetsgruppen jobbes det mye med strategiske spørsmål for vannområdet, som status i forhold til planer, veivalg og overvåkning. Prinsipielle spørsmål løftes videre til styringsgruppen.

Fra 2016 vil det i 1 styringsgruppemøte pr år inkluderes rådmenn/ kommunalsjefer. Dette for å bringe vannområdearbeidet tettere på de som sitter med budsjettarbeid, for å kunne synliggjøre og sette trykk på bevilgninger til de tiltak som foreslås.

Det vil også vurderes behov for andre fagsamarbeid ut over faggruppene. F.eks er overvannsproblematikk og klimatilpasning et mer og mer aktuelt tema, som berører både avløpssektoren og plansektoren i kommunene.

Vannområdet vil legge til rette for økt kunnskapsinnhenting og nettverk ut over de «tradisjonelle» faggruppene der det er behov.

Daglig leder sin forventning til faggruppene, er at de bidrar med innspill til de leveranser som kreves av vannforskriftarbeidet innen fristene som er satt av vannregionmyndigheten, og av daglig leder der det er nødvendig for å overholde øvrige frister. Videre at faggruppene bidrar aktivt til fagmøtene slik at møtene oppleves relevante, matnyttige og verdt å prioritere.

Daglig leder skal bidra til god struktur på møter, innkallinger og referat. Videre å tydeliggjøre viktige retninger og milepæler i vannforskriftarbeidet, og krav som stilles fra vannregionmyndigheten. Daglig leder skal løfte problemstillinger videre som oppleves som flaskehals for tiltaksgjennomføring og måloppnåelse, og være et bindeledd mellom de som jobber med vannrelaterte spørsmål i vannområdet.

12.2. Ekstern informasjonsvirksomhet

Vannområdet har nettsider som jevnlig skal oppdateres. Basisinformasjon om vannområdet, organisering og kontaktinformasjon ligger til grunn og oppdateres ved behov. Det er et mål å endre nyhetssak på forsiden en gang pr måned, gjerne med lokale saker fra medlemskommunene. Videre skal planer og dokumenter ligge tilgjengelig. Vannområdet har også profil på Facebook, men det skal være nettsidene som er hovedkilden til informasjon utad.

Det tas også initiativ til informasjonskampanjer. Vinteren 2016 produseres informasjonsmateriell rettet mot (nye) politikere i kommunene, med informasjon om vannområdets arbeid, lokal informasjon mot hver enkelt kommune og politikernes ansvar i vannforvaltningsarbeidet. Tilsvarende kampanjer mot grupper eller tema vurderes underveis i planperioden.

Det er også viktig at det fokuseres på å gjøre vannforvaltningsarbeidet kjent ut over det som representeres i faggrupper etc., f.eks gjennom å besøke interesseorganisasjoner og grupper med brukerinteresser.

Der det er naturlig, bør media kontaktes for å få pressedeckning på viktige hendelser som har betydning for arbeidet i vannområdet.

13. OPPSUMMERING

Langtidsplanen oppsummerer overordnede rammer for vannforskriftarbeidet 2016-2021. Med bakgrunn i tilstandsklassifisering og mål, er tiltaksgjennomføring og lokale prioriteringer i fokus for måloppnåelse. Videre er de andre sektorenes bidrag sentrale for en helhetlig tiltaksgjennomføring. Overvåkning vil gi en pekepinn på utviklingen i vannforekomstene.

Gjennom rullering av forvaltningsplanen, som settes i gang midtveis i gjennomføringsperioden, vil man få oppdatert grunnlagsinformasjon om vannforekomstene og stake ut retningen mot neste gjennomføringsperiode.

Det er i planen pekt på noen flaskehals for effektiv måloppnåelse. Det er viktig at vannområdet bidrar til å løfte problemstillingene videre til de i organisasjonen som har påvirkningsmulighet, slik at man bereder grunnen for neste gjennomføringsperiode.